

Ne potrebujemo novih dogovorov

Tudi v sedanjem srednjeročnem obdobju, 1986-90, imajo slovenski sindikati pomembno vlogo na področju nadaljnega telesnokulturnega razvoja. Sindikalna organizacija ostaja namreč glavni nosilec športne dejavnosti in zdravega preživljanja prostega časa ljudi v združenem delu. Zato se tudi zavzema predvsem za oblike in vsebino dela, ki prispevajo k humanizaciji prostega časa, boljše počutju zaposlenih, zmanjšanju invalidnosti in konec koncev tudi k boljšim rezultatom dela.

Za minulo obdobje je značilno, da je bila telesnokulturna dejavnost v organizacijah združenega dela precej živahna, da pa po drugi strani ni bilo storjenega dovolj pri uvajanju rednih oblik dela, preventivne rekreacije ter športnega življenja v času rednih letnih dopustov.

Zlasti ni ustreznih rezultatov pri uvajanju programiranih preventivnih aktivnih odmorov med delom, čeprav vemo, da je v povprečju kar 4,8 odstotka delavcev vsak dan doma namesto ob strojih. To z drugimi besedami pomeni, da je vsak dan na bolniškem dopustu skoraj 40 tisoč ljudi, kar je v teh stabilizacijskih časih, najmanj kar lahko zapišemo, zaskrbljujoče.

Aktivni odmori med delom seveda ne bi opravili z vsemi temi problemi. Toda, sodeč po praksi v svetu in tudi ponekod pri nas, bi se gotovo lepo obrestovali. Pa bi kljub temu lahko kaj hitro prešteli vse kolektive, ki so se odločili za to koristno preventivo. Vzroke za to moramo zelo verjetno iskati predvsem v pomanjkanju primernih strokovnjakov in nedvomno tudi v neosveženosti odgovornih sploh zaposlenih v združenem delu.

Pa smo znova pri ljudeh, pri znanju, odgovornosti, strokovnosti. Lahko bi dejali, da pri zelo boleči točki ali celo pri cikli razvoja. Čeprav namreč sindikati že dolga leta poudarjajo, da bi morali imeti kolektivi, recimo z 800 ali več zaposlenimi, poklicnega organizatorja aktivnega oddiha, so vodilni ljudje za ta priporočila še vedno gluhi. Število telesnokulturnih strokovnjakov v združenem delu celo upada. Po podatkih Zavoda SR Slovenije za statistiko smo imeli leta 1979 kar 122, leto dni kasneje 70, predlani pa le še 50 poklicnih organizatorjev športne rekreacije. Na dlani je torej, da je interes združenega dela za organizirano preživljanje prostega časa zaposlenih izrazito skromen. Delavskih športnih iger sicer ne gre podcenjevati, vendar so premalo, saj ne morejo nadomestiti rednega organiziranega dela skozi vse leto.

V sedanjem srednjeročnem obdobju torej ne gre za nove naloge, za iskanje novih ciljev ali sestavljanje novih dokumentov. V spomin si moramo priklicati le dogovore, ki smo jih sprejeli že v minulem srednjeročnem obdobju ali še pred njim, in jih, nič drugega, kot - uresničiti.

A. Ulaga

VEČ IZOBRAŽENIH DELAVCEV OD DRUGOD

V naši republici se je lani zaposlilo več kot 7.600 delavcev iz drugih republik, kar pomeni četrtno vseh v minulem letu nanovo zaposlenih. Zdaj je uradno v naši republici na delu 140 tisoč delavcev iz drugih republik, neuradno pa jih je precej več. Čeprav je bil leta 1983 sklenjen samoupravni sporazum o medrepubliškem posredovanju pri zaposlovanju, teče zaposlovanje delavcev od drugod v glavnem mimo omenjenega sporazuma in brez posredovanja skupnosti za zaposlovanje.

Po regionalni pripadnosti delavcev, ki prihajajo iz drugih republik, prevladujejo podobno kot prejšnja leta delavci iz BiH (61,8 odstotkov), sledijo delavci iz Hrva-

ške (21,4 odstotki) Srbije (8,1 odstotek), Makedonije (3,2 odstotka), Kosova (3,1 odstotka), Črne gore (1,7 odstotka) in iz Vojvodine (0,7 odstotka).

Prejšnja leta so prihajali k nam s trehuhom za kruhom predvsem delavci ozkih profilov brez kvalifikacij, zadnja leta pa je med njimi vse več izobraženih. Tako se je lani pri nas zaposlilo iz drugih republik še 60 odstotkov delavcev ozkega profila. Kar 117 ali poldrugi odstotek jih je imelo višjo, 196 ali malone tri odstotke pa visoko izobrazbo. V zadnjih treh letih se je v Sloveniji zaposlilo iz drugih republik kar 1364 delavcev s srednjo, 295 delavcev z višjo in 489 delavcev z visoko izobrazbo.

M. F.

ŠTRAJK NI DOVOLJEN, NI PA TUDI PREPOVEDAN

V Jugoslaviji še danes ni jasnega stališča o štrajkih. Ustava jih ne prepoveduje, toda tudi ne dovoljuje. V zadnjih letih o tem vprašanju niso razpravljali niti partijski niti državni organi, piše dopisnik madžarske agencije MTI iz Beograda.

Avtor se sklicuje na zapise iz nekaj jugoslovanskih časopisov (Rad, Nin, Vjesnik, Danas, Ekonomska politika...) in ugotavlja, da je v zadnjih nekaj letih število štrajkov v Jugoslaviji zelo naraslo.

V besedilu pod naslovom »Niti prepoved niti dovoljenje« piše, da je značilno, da delavci že vnaprej najavljajo protest, kje ga bodo izrazili in kako dolgo bo trajal, s čimer dobijo na neki način »družbeno verifikacijo« za to dejanje.

Takoj odnesi nazaj! Vrniti moram denar, ker so nas ta mesec v podjetju preplačali.

Tudi to se zgodi...

DITC tozd GRAFIKA
p. p. 33, 68001 Novo mesto
Tel.: (068) 23611 in 21696

Ste bili ta mesec zadovoljni z nami?

Z željo, da bi dosegli z našimi izdelki od vas zahtevano kakovostno raven, smo uvedli za vse zaposlene v naši temeljni organizaciji združenega dela nov način nagrajevanja za dobro delo. Naša nagrada za kakovost je odvisna predvsem od vašega zadovoljstva z našimi izdelki, se pravi od vaše ocene našega dela, oziroma števila napak, ki ste jih ugotovili.

Zato vas prosimo, da na naslednjih straneh tega pisma naštejete vse pomanjkljivosti, ki smo jih zagrešili v stavnicah, reprofotografiji, montaži ali v organizacijski in tehnološki pripravi dela. Zadostuje, da v rubrike vpišete številke izdelkov, kot so navedene v pregledu vaših naročil za tekoči mesec, zraven pa na kratko opišete napake, na primer: zamenjane črke, manjkajoče vrste, pretemne slike, zamešan vrstni red besedil in podobno. Razumljivo, da prosimo tudi za en izvod izdelka, v katerem ste napake označili z barvnim pisalom.

Pričakujemo, da boste našo pobudo in prošnjo za takšna skupna prizadevanja za boljše izpolnitev vaših naročil z razumevanjem sprejeli in nam pomagali, saj gre končno za naš skupni izdelek, pri katerem bralec včasih težko ugotovi, kdo je krivec za slabo delo. In če ga napaka spravi v slabo voljo, verjemite, da bo najprej hud na izdajatelja, češ da ne zna od grafikov zahtevati neoporečnega izdelka.

Take obrazce vam pošiljamo v zadnjem tednu vsakega meseca. Prosim vas, da nam izpolnjene vrnete v priporočenem pismu ali osebno najpozneje do konca meseca. Upoštevali jih bomo namreč pri obračunu akontacije osebnega dohodka v posameznih oddelkih. Če nam obrazca ne boste vrnili, bomo razumeli, da ste bili z našim delom v tem mesecu zadovoljni, še ljubše pa nam bo, če bo na vrnjenem obrazcu pisalo: NIMAMO PRIPOMB.

Tovariško vas pozdravljamo,

delavci tozd Grafika

BRIGADIRJI SE POSLAVLJAJO

Letošnje mladinske delovne akcije se končujejo. V nedeljo sta se končali republiška mladinska delovna akcija v Beli krajini in zvezna mladinska delovna akcija na Goričkem.

Rezultati brigadirskega dela so dobri, čeprav je bilo, zlasti v Beli krajini, nekaj težav s premajhnim številom brigadirjev.

Kljub temu pa so brigadirji v III. izmeni opravili 3261 učinkovitih ur in 4195 normativnih ur. To pomeni, da so izkopali 800 metrov kanala za vodovod, 767 m so ga zasuli in dokončali 600 m vodovoda. V III. izmeni akcije so poleg brigadirjev iz Slovenije sodelovali še mladi iz Nemške demokratične re-

publike, Češkoslovaške in Sovjetske zveze.

Na Goričkem so v II. izmeni akcije opravili 15.725 učinkovitih ur in 25.924 normativnih ur. Uredili so 4,7 km cest v vaseh Domanševci, Križevci, Šalovci, Ratkovci in Bankovci. Iz programa interesnih dejavnosti omenimo obisk v tovarni Mura v Murski Soboti, bratnje brigad, večer ob tabornem ognju in uspešen konec vrste krožkov.

Posebej velja omeniti prijetno zaključno slovesnost, ki so jo skupaj z brigadirji pripravili domačini v Ratkovcih.

Še teden dni pa loči do konca letošnje brigadirske sezone brigadirje v Suhi krajini, Slovenskih goricah, na Kozjanskem in v Istri.

V SUHI KRAJINI so na deloviščih v Zagradcu, Šahovcih, Logu, Zužemberku

in v Dolenjskih toplicah odstavili 3 ha pašnikov in izkopali 250 m jarka za vodovod. Poleg tega so v popoldanski udarni akciji očistili jarek za telefon med Dvorom in Trebčo vasjo.

V III. izmeni ZMDA KOZJANSKO 86 sodelujeta brigadi Slobodan Bajio-Paja iz Rume in Jelica Milovanović iz Sopota, ki sta v treh tednih zadnje izmene izkopali 1384 metrov kanala za vodovod, 1200 m kanala za položitev električnega kabla in uredili 326 m cestišča; vrednost opravljenih del je 5.708.494 din. Delovišča so tudi v tej izmeni dobro pripravljena, prav tako se nadaljuje dobro sodelovanje z domačini na območjih, na katerih brigadirji delajo. Brigadirji so sodelovali tudi v udarniški akciji z domačini v Gorici pri Slivnici in v popoldanskih udarniških akcijah, v katerih je sodelovalo od 10 do 15 brigadirjev.

GLAVOBOLI ZARADI ŽITA

Naši strokovnjaki v kmetijstvu so spet ostali z odprtimi usti, kot riba na suhem. Pridelek pšenice je za okoli milijon ton manjši, kot so hvalisavo napovedovali. Namesto prodaje presežkov že načrtujejo - uvoz...

Iste strokovnjake pa je doletel še en bič božji - kmetje zaradi taktiziranja s cenami koruze nimajo kam z okoli tri milijone tonami koruze, ki leži ali se celo že kvari po skladiščih, pred durmi pa je nova žetev, izredno bogata letina koruze. Zaradi stiske smo na vrat na nos pohiteli z uvozom (prav v tem času so na svetovnem trgu izredno nizke cene koruze), kar pred jesensko setvijo ni nič kaj spodbudno za že tolikokrat in tako razočarane kmete.

POVZEMAMO

KONEC PREVLADE POLITIKE NAD EKONOMIJO

Beograjska Politika se je lotila izredno kočljive teme, o kateri se med družboslovci že dolgo šušlja. Članek je naslovljena z naslednjo mislijo: »Ali je cikel prevlade politike nad ekonomijo pri koncu?«

Jugoslavija bi bila zelo težko svetovnozgodovinska izjema v pravilu, po katerem mora sloj ljudi, ki so mu bile zaupane najpomembnejše naloge, plačati vsaj del računa za krizo, v katero je spravil svojo državo. Najbrž pa ni nobenih dvomov o tem, pravi beograjski časopis, da je bil pri nas profesionalni partijski aparat v sedemdesetih letih glavni nosilec najpomembnejših opravil. To je posebej logično za državo, ki je v tem obdobju poudarjala kot največjo ideološko vrlino čistunstvo in ne go-

spodarske uspešnosti. Kot so zapisali v Ekonomski politiki, jih je k takšnemu razmišljanju spodbudila anketa Večernjih novosti, ki je pokazala, da je donosnejše (celo neprimerno donosnejše) biti v Ljubljani prvi človek delovne organizacije kot pa na čelu lokalne, občinske partijske mašinerije. Hkrati s tem časopis poudarja, da je s tem stvarmi ravno nasprotno v Tuzli, Kragujevcu, Prištini in Bijelem polju.

Glede na vse to si Ekonomska politika dovoljuje postaviti naslednjo hipotezo: »Cikel prevlade politike nad ekonomijo je pri koncu. Zemljepisno gledano so se stvari tako začele obračati najprej na severozahodu države, kar naj bi počasi zajelo tudi jugovzhod.«

Povzel: I. K.

Letošnje izgube v gospodarstvu:

TOKRAT JE UDARILO V ELEKTROGOSPODARSTVO IN PREMGOVNIKE

Doslej je bilo takole: ob prvem trimesečju so bile izgube v gospodarstvu vedno visoke, potem pa so se iz meseca v mesec zmanjševale. Letos je gibanje obrnjeno, čeprav je navidezno ostalo enako. Število organizacij združenega dela se je po podatkih iz periodičnih obračunov zmanjšalo za dve tretjini, skupni znesek izgub pa za štiri milijarde ali 8 odstotkov. Toda ker vemo, da letošnji polletni rezultati zaradi vrste okoliščin, ki jih SDK omenja kot legalne in pollegalne, (o tem smo pisali v prejšnji številki DE), niso realno prikazani, ampak so dokaj napihnjeni, je seveda vprašljivo tudi to, ali sta znesek izgub in število izgubarjev prava. Ali niso mnogi tozdi izgubo prikrili z umetno povečanim dohodkom, ki v rezultatih dela nima nobene osnove? V prid tej domnevi govori tudi podatek SDK, da so v redni anketi tik pred polletnimi obračuni delovne organizacije nepovedale za približno 8 milijard dinarjev višjo skupno izgubo, kakor jo je SDK potem izluščila iz polletnih bilanc. Pričakovati bi torej bilo, da bi pravilni podatki o polletnih rezultatih gospo-

darjenja (očisti vseh napihovanj dohodka) prikazali višji znesek izgub kakor trimesečni periodični obračun, pa čeprav bi bilo število izgubarjev najverjetneje vendarle manjše kakor ob prvem četrtletju.

Izguba je tokrat še večja kot doslej (ob trimesečju in koncu lanskega leta) zaradi izgub elektrogospodarstva in premogovnikov. Skupaj se je nabralo za 26,75 milijarde dinarjev, kar je več kot 56 odstotkov vse izgube v slovenskem gospodarstvu ob letošnjem polletju. Če bi to breme nekako odpihnili, bi znesek izgub postal še kar znosen. Prav tako bi bila brez izgub v omenjenih dveh dejavnostih tudi slika slovenskih prekoračiteljev resolucijskih določil in družbenega dogovora o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo mnogo lepša. Zlasti pa bi bila lepa, če bi izgubarji izplačevali osebne dohodke natanko po zakonu o sanaciji... Pa pustimo to temo.

Naslednji po velikosti izgub so lesnopredelovalne organizacije, ki so zbrale skupaj za 6 milijard dinarjev izgub, kar je šestkrat več kot

lani ob istem času (elektrogospodarstvo je izgube povečalo za več kakor devetkrat!), oziroma 13 odstotkov celotne izgube. Industrija je izgubo povečala za trikrat, turizem in gostinstvo za dvakrat, prometne organizacije pa so jo zmanjšale za polovico, vse to seveda v primerjavi z lanskim prvim polletjem. Železnica je imela letos le 20 odstotkov lanskeletne izgube!

Pomembnejši od podatkov o višini izgube pa so vzroki zanje in tudi - posledice. Glavni razlog je politika cen, ki dovoljuje dvigovanje cen repromaterialu in surovinam neprimerno bolj kakor končnim izdelkom. Toda tu pridemo do zanimivega položaja: vsa energija, ki ima daleč najvišje izgube o letošnjem letu, tarna zavoljo preniknih cen. Injekcija v obliki zimske tarife, podaljšane v poletni čas, in zviševanje cen nista dovolj pomagali. Po drugi strani pa porabniki energije, industrija, uvrščajo med glavne vzroke izgub prav stroške za energijo... Od tod dalje je seveda mogoče izpeljati vrsto domnev, vendar najbrž ni najpomembnejša tista, ali je energija predraga za našo indu-

strijo, ampak tista, ali ni naša industrija prevelik porabnik energije na enoto proizvoda?

Izvozniki tarnajo zavoljo dohodkovno premalo spodbudnega izvoza na trge s konvertibilno valuto. Zlasti so pri tem glasni izdelovalci pohištva. V resnici izvozniki sejem v tujini in videti koliko lepše kot naše je izdelano že pohištvo srednje svetovne kakovosti. O trpežnosti tujega pohištva žal ne moremo soditi, lahko pa postrežemo z dokazi o minimalni trpežnosti domačega pohištva. Izvoz je torej težko pravi vzrok za izgube, kajti ne smemo pozabiti še nečesa; domače cene namreč po pravih skušajo nadomestiti izpad dohodka ali prodajo z izgubo na tujem trgu in so zato ustrezno višje. Zagotavljanje enakih dohodkovnih pogojev tako na tujem, kot na domačem trgu ni nič drugega, kot dajanje potuhe oziroma izraz skrajne stiske, v kateri smo se znašli zavoljo dolgov v tujini.

Domačo industrijo pa smo že veliko prej odstranili od tuje konkurence in jo zaprli v ekonomski inkubator, zdaj pa ugotavljamo, da s prodajo na tuje zaslužimo vse manj. Ker imamo zoper to samo eno sredstvo - tečaj dinarja - le-tega seveda nenehno prilagajamo razmeram in to bomo počeli v nedogled. Kajti izvoz bo čedalje manj rentabilen, zakaj je tako, je pa predloga zgodbe za ta članek o izgubarjih.

Eden izmed mogočih vzrokov za izgube (vendar o tem izgubarji ne govore) so tudi visoki osebni dohodki pri izgubarjih. Povprečni osebni dohodki v delovnih

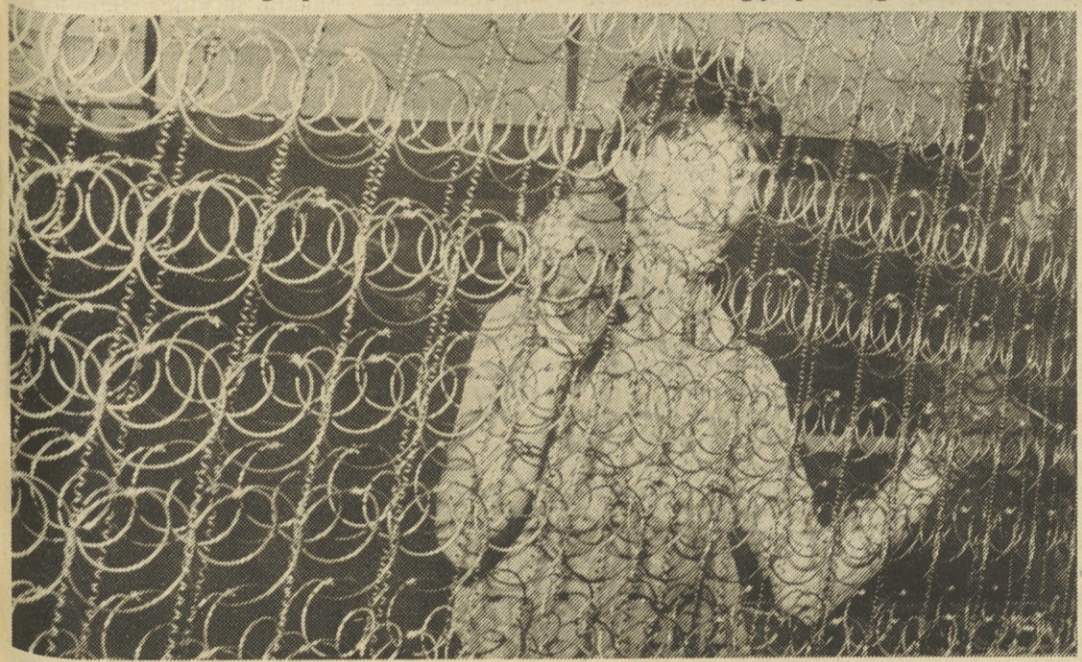
organizacijah z izgubo celo presega povprečne polletne osebne dohodke v gospodarstvu. Pri tem podatku velja dodati nekaj števil: pri izgubarjih se je celotni prihodek povečal za 67,7 odstotka, pri drugih za 94 odstotkov (v elektrogospodarstvu in premogovništvu se je povečal za 44 odstotkov). Amortizacija se je pri izgubarjih povečala za 121,8 odstotka, pri pozitivnih za 89,3 odstotkov, zato pa so izgubarji povečali dohodek le za 2,7 odstotka, druge delovne organizacije pa za 122,5 odstotkov! V elektrogospodarstvu in premogovništvu je bil dosežen dohodek kar za 39,4 odstotka nižji kakor lani. Obresti za obratna sredstva so se pri pozitivnih organizacijah povečale za 125,3 odstotkov, pri izgubarjih za 188,2 odstotka, obresti za posojila za osnovna sredstva so pri pozitivnih organizacijah večje za 139,4 odstotka, pri izgubarjih pa za 85,6 odstotka.

Zakaj so osebni dohodki pri izgubarjih višji, kot pri pozitivnih organizacijah? Analize nismo delali, mogoč pa bi bil tudi naslednji odgovor: vse bolj se širi prepričanje, da ni mogoče siliti delavcev, zlasti pa ne vodstva v delovni organizaciji, ki opravlja sanacijo po izgubi, da bi se lotevali tako velikih naporov za osebne dohodke, kot jih določa zakon o sanaciji. Sliši se sicer pametno, je pa malce podobno razmišljanjem nogometnih klubov, ki znajo v boju za obstanek v tekmovanju iztržiti od lokalnih (in za nogomet ter slavo kraja zagretilih) dejavnikov več, kakor bi dobili, če bi se borili za najvišja mesta.

Zaradi vsega, kar smo zapisali o vzrokih za izgube, ni čudno, da se je podvojilo število tistih delovnih organizacij, ki jim s celotnim prihodkom ni uspelo pokriti niti porabljenih sredstev. Lani jih je bilo 30, letos 62, izguba v substanci se je potrojila v znesku, - v primerjavi s celotno izgubo pa ostala skoraj v istem razmerju. Največ te izgube so imeli v elektrogospodarstvu in premogovništvu (70 odstotkov), veliko v Meblu (6 odstotkov) in klavnici v Murski Soboti (3 odstotka). In še zadnji podatek: letos je izguba narasla že na petino sredstev, namenjenih za akumulacijo.

Izgub v gospodarstvu postajajo vse večje družbeno breme. Treba pa je takoj postaviti, da je tega v veliki meri kriva družba sama.

Boris Rugelj

Glosa

Zakaj radi pišemo o gospodarjenju v določenem času v določenem kraju

Osnovni razlog verjetno tiči v tem, da je to lagodno delo. Sedeš in iz poročil o gospodarjenju, ki ga je pravila določena strokovna skupina, prepíšeš nekaj udarnih števil. »Kritični« novinarji prepisujejo »zaskrbnjujoče«, »zanosni« novinarji prepisujejo »navdušjujoče«, »konformistični« novinarji prepisujejo številke povprečij. Resda obstaja še nekaj novinarjev, ki te razne številke povezujejo in zraven modrujejo če ni že vse povezano in zmodrovano v poročilu samem), vendar so to že nekakšni hibrid-

ni novinarji, recimo oeczur-nalisti.

To raznovrstnost omogočajo številke. V povprečnem gradivu je namreč obilje števil, zagotovo vsaki družini v določenem kraju pripada vsaj ena. Kajti strokovne službe vsako številko razčlenijo, jo primerjajo z drugimi številkami s številkami iz drugih časov in drugih krajev, z načrtovanimi številkami (ja, tudi številke se načrtujejo); iz vsega tega pa se potem računajo nove številke: razmerja, deleži, stopnje... Vsak človek, vsaka skupina bi se razjezila, če bi

jih do kosti razgaljene, razrezane in zložene po dolgem in še počez, predstavljali v množičnih občilih. Številke ne. Obrni osmico na glavo, zavrti ničlo okrog namišljene osi - mar jima je! In tudi v tem tiči vzrok, zakaj novinarji radi pišemo o gospodarjenju v določenem kraju.

Da povem to še malo drugače. Številke imajo pomembno družbeno vlogo. Namesto na ljudi in skupine le-teh se jezimo na številke. Ne bomo klatili po ukrepah, določbah, če nam niso všeč, ne bomo na peresa natikali

slabega vodenja in dela v določenih skupinah. Udarili bomo po številkah. »Kritični« po »navdušjujočih«, »zanosni« po »zaskrbnjujočih«. Številke ne udarjajo nazaj, še po telefonu ne zašepetajo česa nežno svarečega. Razen, če se od nenehnega boja s številkami utrujenemu novinarju zapiše, da so le ogle-dalo razmer in razmerij. Torej, tudi zaradi njihove mile narave in skoraj popolne občutljivosti novinarji radi pišemo o številkah, pravzaprav o gospodarjenju v določenem času v določenem kraju.

Novinarji posebno radi pišemo o nekaterih številkah. Manj pišemo o številu zrejenega goveda in številu znesenih jajc, manj o proizvodnji sploh. Več pišemo o akumulaciji, izvozu in osebnih dohodkih, in ravno tega je največ v povprečnem številu. Ker vemo (tudi novinarji kdaj kaj vemo), da se brez akumulacije in dohodka ne

bomo razvijali, da bomo izgubili stik z novim in s svetom... Vsi novinarji (in verjetno tudi že bralci) vemo, da o tem ni težko napisati celega romana. Novinarji pa smo honorirani od vrstic in tudi zato radi pišemo o gospodarjenju v določenem času v določenem kraju.

Kot sem že zapisal, radi pišemo tudi o osebnih dohodkih. Ne o tistih nizkih, pišemo o s poračuni združenih plačah, o plačah naših zunaj, o dobrih plačah. Ker smo, da si kar pri Dostojevskem spodobim, ponižani in razžaljeni. Ponižani, ker nam »kritičnost«, »zanosnost«, »konformnost« slabo plačajo. Razžaljeni, ker je crknila ravno naša krava, pri tem pa se nekateri iz sosedstva še veselo pasejo. In ker so poročila o gospodarjenju polna podatkov o osebnih dohodkih, tudi najvišjih, radi pišemo o gospodarjenju v določenem času v določenem kraju.

Roman Rozina

HRANE NI - HRANA JE

Ne glede na to, da je povečevanje pridelka drago, dolgotrajno in težavno delo in da je na svetu vse več lačnih, je ljudi na našem planetu iz leta v leto več. Res, neznan-sko podjetno se razmnožujemo. Menijo, da je imela Zemlja leta 1650 okoli 500 milijonov prebivalcev, sto let kasneje dvakrat toliko, leta 1900 jih je bilo 1.720.000.000, zdaj nas je 4.700.000.000, medtem ko za leto 2000 napovedujejo od 7,4 do 8 milijard ljudi.

Primerjava s plazom ali eksplozijo ni pretirana. V prazgodovini je bilo potrebno milijon let, da se je prebivalstvo podvojilo, zdaj nam obetajo podvojitev že v treh desetletjih. Zato je razumljivo, da posebno v nerazvitih deželah, kjer je prirastek prebivalstva največji, produktivnost pa najmanjša, primanjkuje hrane. Marsikje preprosto ni kaj dati pod zob, zato ljudje, otroci in odrasli, množično umirajo. Pa nas je kljub temu iz dneva v dan več.

Eden izmed izhodov je nedvomno v iskanju novih virov in večjem pridelku hrane. Rezerv je sicer vse manj, toda za zdaj so še in mnoge med njimi zelo slabo izkoriščene. To velja tudi za našo državo. Smo sicer daleč od pomanjkanja ali lakote, toda, roko na srce, hrana postaja - problem. Posebno zdrava oziroma kakovostna hrana, ki bi morala biti vsak dan na mizi, pa jo vidimo vse bolj poredko, ker si je preprosto povedano, ne moremo privoščiti. Krive so seveda cene, ali kar je povsem isto, naši plitki žepi. Zato se precej spreminjajo naše prehrabene navade. Na mizah je vse manj mesa in kakovostnih beljakovin, pa vse več ogljikovih hidratov in drugih stvari, s katerimi bi morali, če bi skrbeli za svoje zdravje, varčevati.

Sicer pa nam sploh še ne gre tako zelo slabo, samo nekoliko lagodni smo, saj očitno čakamo nekoliko bolj resne čase, ko nam bo šlo pošteno za nohte. Kako bi si sicer drugače razlagali, da nas kaj malo zanima naš Jadran, ki je poln cenene in kakovostne hrane? Iz njega potegnemo letno le okoli petdeset tisoč ton rib, brez škode za življenje v našem morju pa bi lahko štirikrat ali celo petkrat toliko!

S tem bi napravili zares neprecenljivo uslugo sami sebi oziroma sto in stotisočim Jugoslovanom, ki jim je do zdrave in obenem cenene prehrane. Stroški za prehanjevanje slovenske štiričlanske družine namreč že presega polovico družinskega proračuna in bodo, morda že jutri, še večji. Sicer pa z večjim ulovom morskih rib ne bi le izboljšali in pocenili naše prehrane, temveč precej pomagali tudi izvozno usmerjenemu združenemu delu. Ribe v tej ali oni obliki, sveže, zamrznjene ali v pločevinkah, gredo povsod po svetu vse bolj za med. Le mreže jim je potrebno nastaviti in jih potegniti na suho.

Andrej Ulaga

Gost uredništva Ladimir Brolih, član predsedstva RS ZSS

NAJTEŽJO BITKO MORAMO IZBOJEVATI V DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJAH

– Kritičnik na račun delovanja sindikata v naši družbi je precej. S sindikatom niso zadovoljni delavci, tu in tam pa lahko marsikatero pikro na račun neučinkovitosti sindikata slišimo tudi v drugih družbenopolitičnih organizacijah in organih oblasti. Prav gotovo pa je za sindikalnega delavca najbolj presunljivo to, da se razmeroma malo članov istoveti s sindikatom. Kako to neugodno sliko spremeniti in kaj storiti, da bo sindikat postal zares organizacija delavcev, ne pa forumov.

Ladimir Brolih: »Nekatere raziskave v zadnjem času nas opozarjajo, da se moramo z vprašanjem učinkovitosti Zveze sindikatov resno spoprijeti. Za sindikalne delavce je to trd oreh, vendar pa mislim, da vendarle vztrajno spreminjamo staro prakso forumskega delovanja. To se najbolj kaže v tistih akcijah, ki se jih lotevamo v zvezi sindikatov in so povezane z gospodarjenjem, volitvami in tudi razčiščevanjem različnih sporov v organizacijah združenega dela.

Včasih kdo pravi, da je le od metod političnega dela v zvezi sindikatov odvisno, kakšen bo sindikat kot organizacija delavcev. Po moje so organizacijska vprašanja in metode dela eden izmed pomembnih prvin, ki pripomorejo k učinkovitejši akcijski usposobljenosti članstva in organov zveze sindikatov. V politično propagandnem smislu pa moramo zlasti več narediti za prodor v zavest članstva, da je od vsakega posameznika odvisno, kako bomo premagovali družbeno nasprotja in probleme v vsakem okolju sami, saj je sindikalna organizacija le orodje za doseganje njihovih in družbenih ciljev. To je pravzaprav bitka za ozaveščanje ljudi o njihovi pristojnosti, da o vsem odločajo sami, ne pa v njihovem imenu in namesto njih, torej bitka za resnično samoupravno družbo, v kateri obstaja pluralizem samoupravnih interesov in ki jih je po samoupravni poti mogoče usklajevati. Pri tem pa je pomembno, vsaj za sindikat, da druge družbenopolitične organizacije pa verjetno še bolj, da članstvo spozna napredne cilje družbenega razvoja, ki smo jih zapisali tudi v kongresne listine, se poistoveti z njimi in se povsod tolče za njihovo uresničitev.

– Prav gotovo pa bo v sami organizaciji treba marsikaj spremeniti, da bo začrtani proces tekel hitreje, da bo

sindikat pobudnik samoupravnega gibanja delavcev.

Ladimir Brolih: »Da, srečujemo se z mnogimi težavami, zaradi katerih teče ta proces prepočasi. Če odmislimo zahtevne družbene in gospodarske razmere, ki prav tako pritiskajo na zavest ljudi in marsikoga silijo v apatijo, potlej kaže poudariti, da smo v zvezi sindikatov pogosto premalo usposobljeni za zahtevno družbenopolitično delo, primanjkuje nam strokovnih podlag za delo, brez katerih danes ne more več delati nobena družbenopolitična organizacija. Zato se bo treba kaj kmalu reorganizirati, in to tako, da bodo vsa vodstva hitreje zaznavala hotenja ljudi, da bodo komunikacije dvosmerne, in ne le od zgoraj navzdol. O vseh vprašanih, ki tarejo delavce, je treba razpravljati, vsak problem moramo pretresti z vseh strani in na podlagi političnih izhodišč, ki jih imamo, pripraviti akcijski načrt, kako jih bomo rešili, kdo bo kaj napravil, uresničevanje pa moramo preverjati sproti. Naloge je treba opravljati po hierarhičnem načelu, ker je to delovno področje, ker drugače pač ne gre. Po tej metodi bomo prav gotovo hitreje premagovali težave in kot zveza sindikatov postali učinkovitejši.«

– Zdi se, da je v naši družbi premalo delitve dela med posameznimi družbenimi subjekti, da vsi o vsem razpravljajo in skorajda na enak način.

Ladimir Brolih: »Strinjamo se. Sindikat naj razpravlja o tistem, kar je njegova izvirna pravica in dolžnost, naj po teh stvarih vodi akcije in ni treba tega delati potlej tudi drugim. Mislim pa, da se vsi skupaj še premalo zavedamo, kakšno vlogo mora imeti v naši družbi socialistična zveza kot frontna organizacija. Tudi na sindikalnem kongresu je bilo o tem premalo govora. Ta odnos moramo spremeniti, drugače nas lahko tok dejavnosti in nalog, za katere smo se dogovorili na 11. kongresu, zapelje v paralelizem in ukvarjanje s samim seboj, kar lahko pomeni, da sami sebe onesposabljam. Sedanje razmere zahtevajo takšno Socialistično zvezo delovnih ljudi in občanov, ki bo sposobna usklajevati njihove interese, predvsem pa delati v delegacijah in delegatskih telesih. V sekcijah SZDL ni dovolj čutiti sindikata, če pa v sekcijah ni prave razprave ali pa če sploh ne delajo, se ne moremo čuditi, da sklepe sprejemajo le forumi.«

– Vrnimo se k sindikatu. Ali se motimo, če trdimo, da vodstva, zlasti v tovarnah, predv-

sem nemo opazujejo dogajanje, ko zavre pride do prekinitve dela.

Ladimir Brolih: »Ne bi rekli, da to velja za večino vodstev. Ne smete pa pozabiti, da so ravno ta vodstva navadno že prej opozarjala na vzroke za nezadovoljstvo ljudi, postavljala zahteve v samoupravnih organih in pred poslovojnimi in strokovnimi službami. Včasih je bil posluh ljudi, ki naj bi te stvari uredili, premajhen. Strezni jih le prekinitve dela, in če potem razčlenimo stvari, lahko ugotovimo, da je imela prekinitve pozitiven učinek.«

– Toda to so le najbolj vidni poviči za nezadovoljstvo. Nekaj še tiči za tem, mar ne?

Ladimir Brolih: »Da, to je le del zaščitne vloge sindikata. Pravi vzroki pa verjetno tičijo v dejstvu, da smo ostali na pol poti pri uveljavljanju resnične vloge delavcev kot gospodarjev. V normativnih aktih imamo zapisano marsikaj o tem, kako moramo imeti delavci v svojih rokah škarje in platno pri gospodarjenju, vendar se to prepočasi uveljavlja. Zato tudi zastaja samoupravljanje.«

– Mirne vesti lahko trdimo, da so zanj krive družbenopolitične organizacije...

Ladimir Brolih: »Strinjamo se, saj so le-te odgovorne za oblikovanje samoupravne zavesti, za mobilizacijo delavcev. Najtežjo bitko moramo izbojevati pravzaprav v družbenopolitičnih organizacijah, kajti te ne morejo mimo resnice, da jih

membem dejavnik pri reproduciranju stališč. Ljudi ne pridobivamo s papirji, z okrožnico, temveč z akcijo. Zato mislim, da moramo v prihodnje zlasti več skrbni nameniti strokovnemu in političnemu izpopolnjevanju članov izvršnih odborov in drugih sindikalnih organov, v organe pridobivati ljudi, ki imajo ugled med delavci in znajo s kleno delavsko besedo posredovati tudi grenke resnice. Lahko mirne vesti povem, da smo po tem kongresu tudi v kadrovanju naredili velik premik, kajti v republiško vodstvo so prišli ljudje iz sindikalnih krogov, kar je v primerjavi s preteklostjo velik napredek. Tako si počasi izgrajujemo svojo kadrovske politiko in sindikat tudi na tem področju vse bolj pridobiva samobitnost.«

– Pa vendarle nastajajo prekinitve dela oziroma štrajki mimo sindikata.

Ladimir Brolih: »O štrajkih zadnje čase res veliko govorimo in pišemo. Nekateri se tega bojijo kot hudič križa, sam pa mislim, da je lahko to tudi sprejemljiva metoda, ne nujna, vendar možna za reševanje nekaterih stvari v organizacijah združenega dela. Še preden pride do takšnih sporov, bi morala sindikalna organizacija oziroma njeno vodstvo z vsjo ostrino in agresivno postaviti vprašanja, ki vzbujajo delavce, in zahtevati, da se uredijo. Takšne primere imamo in v glavnem si sindikat v takih razmerah tudi pridobiva veljavo. Ne vem, kaj bi bilo narobe, če vodstvo sindikalne organizacije kdaj zagrozi. Ob tem pa je treba ubrati tudi druga pota, seznaniti s problemi in zahtevami občinski svet, izvršni svet, družbenega pravobranilca samoupravljanja in zahtevati, da se odzovejo skladno z njihovimi pristojnostmi. V mariborski bolnišnici so vsi vedeli, kaj ni v redu, pa vendarle niso pravočasno ukrepali. To pa je hudo narobe.«

NE PREZRITE

V NOVI NAŠI ŽENI

- Prve spremembe v srednjem usmerjenem izobraževanju že to šolsko leto
- REFORMA NI GLEDALIŠKA PREDSTAVA
- Zakaj so učila oproščena davka, igrače pa ne? SO POUČNE IGRAČE ZA VSAK ŽEP?
- Marinka Cekov iz Maribora pravi: »DOM UPOKOJENCEV NE SME BITI HIRALNICA«
- Družina Švab iz okolice Trziča živi razpeta med dvema domovoma
- IZ HRUPA V MIR, KI KAR BOŽA
- Andrej Kosič, trgovec in amaterski slikar iz Gorice pravi: »PONOSEN SEM, DA SEM SLOVENEK«
- Zdravje
- PET MINUT NA MESEC ZA PREGLED DOJK PRED OGLEDALOM
- Na jedilni mizi
- SOLATE ZA VSAK OKUS

GOSPODINJSKA PRILOGA (na 16 straneh!) (Uporaba multipraktica, kako pripravljamo hrano z njim, recepti, manj znani shrinki za zimo)

– Pa smo spet pri odgovornosti...

Ladimir Brolih: »Tako je, ker se pogosto skrivamo za nekakšno kolektivno odgovornostjo, ki je ne more biti. Vsakdo ima svojo nalogo in je zanjo tudi odgovoren. In ker tega ne razumemo, tako naš institut odpoklica praktično nima vrednosti. To je pomemben člen v verigi krepitve odgovornosti, pa ga ne uporabljamo. To ni le pravica do odpoklica, ampak je tudi grožnja, ki omogoča delegatom, da jo uveljavijo pristih nosilci javnih dolžnosti, ki svojega dela ne opravljajo dobro. V sindikatih smo temu namenili premalo pozornosti, nismo tega uporabljali, vendar bo treba, kajti ni sestanka osnovne organizacije ali organov, ne zbora delavcev, kjer ne bi govorili o odgovornosti.«

Mislim, da smo delegatskemu sistemu doslej namenili sploh premalo pozornosti in se ukvarjali preveč le z delom družbenopolitičnih zborov. Kaj pa samoupravne interesne skupnosti, kakšna je vloga denimo republiških odborov sindikatov dejavnosti v njih, kako se čuti njihov vpliv, ali ravna skladno z delavskimi interesi, to so vprašanja, na katera moramo odgovoriti in tudi ukrepati.«

– To leti na rovaš republiške sindikalne hiše!

Ladimir Brolih: »Tudi. Pripravljamo drugačno organiziranost v delovni skupnosti, da bomo, po mojem globokem prepričanju, lažje kos zahtevam časa. Težimo k elastičnejšemu organiziranju, tako da bo bolj prišlo do izraza znanje, povezovanje med dejavnostmi. V tej zasnovi bo imel svoje mesto tudi raziskovalni center za samoupravljanje, vendar pa to ne pomeni, da bo ostal takšen, kot je. Mi potrebujemo strokovne izsledke, po katerih bodo odločali sindikalni organi, saj se danes temu tudi v politiki ni moč več izogniti.«

Marjan Horvat

ŠOLA IN »DRUGE POTREBŠČINE«

Dva mulca stojita med razdejanjem v otroški sobi in se poskušata pripravljati na začetek novega šolskega leta. Šele zdaj jemljeta iz svojih torbic lanske zvezke in knjige in jih vzvišeno odmetavata po sobi, da listi kar frčijo po zraku. Petnajstletnik (ta natančno ve, kaj hoče biti, ko bo velik) se nekako vdano navaja na misel na prvi letnik usmerjene srednje šole. Seveda v Škofji Loki, čeprav je Ljubljčan. Počasi doumeva, kako se vrtijo stvari, in ker je bilo spomladi tam še nekaj prostih mest – brez sprejemnega izpita – je jadrno opravil nekaj voženj z avtobusom med prestolnico in mestecem v bližini in se vpisal brez preverjanja znanja. Počitnice je tako rešil more šolskih knjig in trpanja učenosti med mlade vijuge možganov, poglavito pa je, da si je zagotovil prostor v klopi v prvem letniku družboslovja in nam vsem prihranil mozganje o najrazličnejših možnostih v zadnjem trenutku. Najbolj važno zanj pa je seveda to, da se je mu tako svetla prihodnost na odrskih deskah (ali celo pred televizijskimi kamerami?) za droben korak približala. Torba iz osemletke je seveda razpadla.

»Mama, treba bo kupiti novo torbo, takšno za čez eno ramo, veliko, z več predali na zadrgo!« rjove iz svojega nastlanega kraljestva proti kuhinji. Zapišem. O vsem drugem še nič ne ve. Odpravlja se na zadnjo vožnjo pred začetkom pouka, da natančno pregleda vhodna vrata tako rekoč že svoje šole, polepljena s številnimi listki, sezname in obvestili o tem, kako in kaj. Na skrivaj upam, da bo knjige in zvezke dobil v šoli (tako kot so imeli urejeno v osemletki), meni pa bo prinesel samo račun. Kljub vsemu veliko bolj udobno, prihranjenega je precej časa in kar nekaj živcev. »Copate tudi potrebujem! Pa novo pero in puščico!« rjove naprej proti mojemu svinčniku v kuhinji, ki skrbno zapisuje, kaj potrebujemo za šolo. Vdano zapišem in dodam še kup obleke in obutve, skrbno preišlje, saj se bo vendar vozil in to potrebuje prav tako obvezno kot šolske knjige.

Devetletnik ima večino zvezkov in knjig že doma. To je bilo prijetno nakupovanje. Treba je bilo oditi samo v dve knjigarne in že smo imeli čeden kupček papirja za čeden kupček stotakov. Da manjkata knjiga, ki se še tiska, in druga, ki je že razprodana, mulca trenutno ne zanima, še manj to, da se mama grize, kje naj ju dobi, vsaj tisto, ki je že razprodana. Še vedno je ves blažen zaradi pravkar končanega nakupa, ki so ga na seznamu v šoli zapisali pod »druge potrebščine« in so seveda prav tako obvezne. To so svinčniki, čopiči, barvice, flomastri itd., milijon drobnarij, ki je seveda odvisen predvsem od globine maminnega žepa. Benti, ker so iz tujine samo barvice (pa še te samo zaradi maminih slabih

živcev, če mora povsem novo domačo barvico ošiliti do konca, uporabna pa noče in noče biti), vse drugo je iz najbližje papirnice. »Vsi drugi bodo imeli vse iz tujine, tudi radirke, samo jaz nič!« kriči iz svojega kotarjuna razdejanega kraljestva. »In kje so copati, ki ne drsijo, na seznamu lepo piše, da ne smejo drseti!« »V petih trgovinah, veš, da jih nisi imeli, vesel bodi, da sva sploh dobila tvojo številko, še to je bilo težko; se brenim.« In kje so bele tempera

nabito polno, začuda sploh ne strgano lansko torbo, kup zvezkov in druge obvezne ropotije pa brca pred seboj. Ne gre več v torbo. Seveda, treba bo kupiti novo, večjo. Saj tudi brat dobi novo in večjo. Toda prvi hip vidim samo to, kako sključeno stoji pred menoj. Seveda, letos bo čisto zares treba začeti korektivno telovadbo. Lani smo jo na šoli vse leto čakali zaman, čeprav so jo obljubili. Kot logopeda. Torej letos za oboje v zdravstveni dom. In seveda nujno takoj poi-

skati zobozdravnika, čeprav ga imajo na šoli, celo v istem nadstropju. Toda tak majhen mulec, ki bo letos obiskoval šele tretji razred, res še ne more priti na vrsto, saj je na šoli šele dve leti. Po dveh letih intenzivnega gnitja zob in inenzivnega obljubljanja, da bo smrkavec naslednji teden pa čisto zares na vrsti, pa mora mama že kaj ukreniti. Saj tudi to spada k obveznemu šolanju, kajne?

S. L.

barvice, tudi te so na seznamu!« »Pri tempera barvicah imaš tudi tubo bele barve, gotovo bo zadoščala,« ga tolažim. Ne strinja se. In ker k obveznemu brezplačnemu šolanju po izkušnjah iz prakse, kot moram spet ponoviti, spada tudi kup cunj in čevljev za različno vreme, v sebi odštejem nekaj parov dokolenk, pa bodo tudi bele tempera barve.

Tako se torej v ponedeljek za nas tri odpirajo šolska vrata, za moja sinova in zame. Že se vidim, kako drvim – v teh prvih dneh – z roditeljskega sestanka v središču mesta na avtobus, pa v Škofjo Loko na drug roditeljski sestanek (da le ne bi bila ob istem času, to se tako rado dogaja), kjer si bomo skrbne mame zapisale na najrazličnejše papirčke podatke, kaj vse je treba še kupiti, kaj napraviti doma, za kaj vse prispevati dinar ali dva.

Medtem devetletnik privleče iz svojega kraljestva

Preskrba z učbeniki na Koprskem

MANJ SKRBI ZA STARŠE IN KNJIGARNE

V osrednji knjigarni v Koprju, v Domu knjige, dober teden pred začetkom pouka ni bilo posebne gneče. Prodajalki sta imeli dela za sproti, toliko pač kot običajno v tej sodobni in dobro založeni knjigarni. Pričakovali bi, da bodo starši in otroci kupovali v glavnem učbenike, pa ni tako. Vse osnovne šole v Koprju in nekateri v okolici imajo organizirano izposojanje učbenikov. Učenci si za vse šolsko leto sposodijo učbenike v šoli in zanje plačajo simbolično iz-

posojevalnino, zato le redki starši kupijo svojim otrokom vsako leto nove knjige. Zavod za šolstvo SR Slovenije pošlje po šolah in knjigarnah seznam učbenikov in delovnih zvezkov, ki je enoten in obvezen za vso Slovenijo. Takšen organiziran nakup knjig je tudi cenejši, saj mnoge založbe priznajo šolam do 15 odstotka popusta, od 2 do 2,5 odstotka pa tudi knjigarne. Prodajalka v Domu knjige v Koprju Silva Božič je povedala, da so z vsemi učbeniki

dobro založeni, ponavlja pa se stara slabost založb, saj je precej učbenikov še v tisku. Razprodali so samo delovni zvezek za prvi razred osnovne šole. Za drugi razred čakajo na učbenik za matematiko, ki bo izšel septembra; za tretji razred so ponovno naročili delovni zvezek. Najslabše pa je poskrbljeno za učence in učitelje 5., 6. in 7. razredov, saj so stari učbeniki razprodani, na nove pa še čakajo. Za 6. razred so v tisku Tehnika in delo (knjiga in delovni zvezek), učbenika za italijanščino in zemljepis, izšla bosta predvidoma septembra. Naš jezik 6 in Berilo za slovenski jezik ter učbenik za angleščino. Cene učbenikov glede na druge knjige niso pretirano visoke, saj stane najdražja Zgodovina za osmi razred (tudi nanjo še čakajo) 1148 dinarjev.

Med učbeniki za srednje šole sta najdražji učbenik in delovni zvezek za kovinarstvo (3238 dinarjev), za vse knjige, na primer 2. letnika

naravoslovno matematične usmeritve, pa je treba odšteti približno štirinajst tisoč dinarjev.

Prijazna prodajalka Silva Božič, ki je vse podatke o knjigah, učbenikih in tudi druge nasvete kupcem stresala kot iz rokava, pa je vendarle potožila, da traja pot do njihovega naročila ljubljanskim naložbam (Mladinska knjiga, Državna založba...) do dobave tudi ves teden, na pošiljke Tehnične založbe pa morajo čakati kar mesec dni, zato si želi, da bi ta čas skrajšali. S. S.

Za otroke in mladino STRIPI MIKIJA MUSTRA

Ni druge izbire: najprej dohodek, potem osebni dohodki

Ni druge: osebne dohodke bo res treba spraviti v okvir, predviden z letošnjo resolucijo in družbenim dogovorom ter tako imenovanim interventnim zakonom zveznega izvršnega sveta o omejevanju rasti sredstev za osebne dohodke in skupno porabo. Če je obstajal kakšen dvom po tistem, ko je zvezna vlada uveljavila interventni zakon, oziroma upanje na kako izjemo v tem zakonu, bi po zadnjem posvetovanju predsednika republiškega komiteja za delo, Petra Toša in sodelavcev s predstavniki izvršnih svetov slovenskih občin lahko dejali, da ga ne more več biti. Osebne dohodke in skupno porabo je treba uskladiti z rezultati gospodarjenja; izjeme so mogoče, a šele po temeljitem preverjanju vseh okoliščin, ki so pripeljale do prevelike rasti osebnih dohodkov in skupne porabe. Pri tem velja predvsem splošno »pravilo«, da je treba osebne dohodke spraviti v okvir resolucijskih načrtov, po katerih naj bi poleg drugega, akumulacija gospodarstva ostala realno vsaj na lanskoletni ravni (ko je kljub prizadevanjem krepko zaostala za resolucijskimi predvidevanji).

Rast plač je mogoča samo tam, kjer bodo dokazali (z mesečnimi podatki), da se je dohodek primerno povečal v primerjavi z zadnjim periodičnim obračunom. Izvršne svete občin, Službe družbenega knjigovodstva in sindikate ter druge dejavnike, ki spremljajo gibanje osebnih dohodkov, čaka v naslednjih tednih težko delo. Treba bo preveriti več kot 6000 delovnih skupnosti, ali so doslej delile osebne dohodke v skladu z resolucijo in drugimi določili, ki uokvirjajo raven porabe čistega dohodka za osebne dohodke in skupno porabo delavcev v združenem delu. Pri tem bo treba upoštevati prav vse okoliščine, ki so vplivale na to, da so sredstva za osebne dohodke rasla hitreje, kot je rasel dohodek.

To pomeni, da bo nekatere za zdaj domnevne kršitve resolucijskih določil in določil družbenega dogovora treba zelo skrbno dati pod povečevalno steklo, bodisi zato, da bi jim kak greh odpustili oziroma omilili »kazen«, bodisi zato, da bi jih bolj trdo privili kot druge. Podrobnosti o tem v združenem delu poznajo, zato se z njimi na tem mestu ne bomo ubadali. Omenimo pa naj globalni podatek – povedal ga je Peter Toš – da izračuni kažejo, da bi mogli osebni dohodki in skupna poraba v tem trenutku glede na rezultate ob polletju rasti samo po stopnji 68 odstotkov. Ne poznamo podrobnosti izračuna, vemo samo, da bi smeli osebni dohodki v prvem polletju rasti samo po stopnji 62 odstotkov, povečali pa so se po stopnji 72,4 odstotka.

Če smo prav razumeli, bi s tem, da bi sredstva za osebne dohodke in skupno porabo v slovenskem združenem delu ta čas rasla po stopnji 68 odstotkov (seveda, če bi se tega držali), zadostili tako interventnemu zakonu kot tudi resolucijskim določilom. Se pravi, da bi tudi združenemu delu uspelo zbrati dovolj veliko akumulacijo (kot jo predvideva resolucija). Hkrati bi bilo dovolj sredstev tudi za to, da bi ob koncu leta (za naprej, ne za nazaj, da ne bo pomote!) v družbenih dejavnostih uspeli izenačiti tempo rasti osebnih dohodkov z rastjo v gospodarstvu. Družbeno-politični dejavniki so, kot smo razbrali na omenjenem posvetu, o tem prepričani.

Boris Rugelj

Pomoč manj razvitim

NOVO SOVLAGANJE SLOVINA NA KOSOVU

Ko bo izšla ta številka Delavske enotnosti, bo vinski sejem v Ljubljani že v polnem zamahu. Če je verjeti poznavalcem, se letošnja največja slovenska veselica, ki jo pozna in ceni tudi dobršen del tujega vinskega sveta, ne bo kaj dosti razlikovala od dosedanjih. Vendarle pa se bo ob njej zgodilo nekaj, kar bržda ne bo šlo kar tako mimo kosovskih in slovenskih vinarjev in kar utegne biti kaj kmalu nova prvina vse večjega prodora naših vin na tuja tržišča. Jutri, v soboto 30. avgusta, bodo namreč predstavniki ljubljanskega Slovina podpisali s kosovskimi gosti iz sode AIK Agrokosovo oziroma njegovih delovnih organizacij PIO Suva reka in PIRO Orahovac novi samoupravni sporazum o združevanju dela in sredstev za postavitev novih 811 hektarov vinogradov in posodobitev kosovskih vinskih kleti. O sovlaganju Slovina na Kosovu je ob tej priložnosti stekla beseda z direktorjem Slovino-ve delovne organizacije Slovenija vino inž. Jožetom Kovičem.

Najprej povejmo, da gre za sovlaganje oziroma naložbo, ki naj bi jo uresničili v tem srednjeročnem obdobju. Skupna vrednost del bo znašala 3,5 milijarde dinarjev,

pri čemer je Slovino delež 33 odstotkov ali 1,15 milijarde dinarjev. Novi vinogradi in sodobne vinske kleti bodo zrastle iz sredstev za nerazvite, pri čemer bo Slovino nudil Kosovčanom tudi svojo strokovno pomoč. Cilj sovlaganja je za Slovino jasen: zagotoviti surovinsko osnovo (vino) za izvoz in domače tržišče. Izvoz izredno kakovostnih kosovskih vin teče prek konzorcija, v katerem sta poleg Agrokosova in Slovina še Navip in Genex. Na tujih tržiščih (predvsem Zvezna republika Nemčija ter druge dežele EGS in Japonska) se to vino pojavlja pod blagovno znamko Amselfelder (Kosovo polje), ki je s 30 milijoni steklenic na leto ena največjih v svetu.

Želijo imeti večji vpliv

Zanimivo pri tem je, da je Slovino vlagal v kosovske vinograde že v minulem srednjeročnem obdobju (1981-1985). V tem času je na podlagi sovlaganja zrastle 1100 hektarov kosovskih vinogradov. Novi samoupravni sporazum, ki ga bodo podpisali jutri, je torej dokaz, da sta obe strani zadovoljni s sodelovanjem, čeprav to večkrat ne teče tako gladko, kot bi se morda komu zdelo. Zakaj?

Jože Kovič je bil glede tega zelo zadržan, ker, kot nam je dejal, ne bi hotel, da bi koga prizadel ali da bi ga kdo napačno razumel. Tembolj, ker ima po njegovem mnenju tako kosovsko-slovenska vinska zveza veliko več dobrih kot slabih strani. Pisanje o slednjih pa bi utegnulo zasenčiti tudi tisto svetlo. Kljub temu pa se iz Slovina le nismo dali odpraviti z napol prazno beležnico. Tako smo nekako le zvrtili, da so v Slovino nasploh zadovoljni s stanjem »svojih« vinogradov na Kosovu, kar pa ne velja vedno in povsod. Njihove pripombe letijo predvsem na obdelavo in zaščito vinogradov, kar si lahko razlagamo z ugotovitvijo, da vložena sredstva ne dajejo najboljših sadov. Da naša ugotovitev ni priletela z neba, si lahko razložimo s temle Kovičevim stavkom: »V Slovino si želimo, da bi bili delavci, ki obdelujejo te vinograde, tako motivirani, da bi delali in živeli z njimi. Le to je namreč porok za optimalni pridelek tako glede količine kot tudi kakovosti, od katere bi imeli vsi koristiti.«

Kaj nam to pove. Gre za znano zagato, ki se ne pojavlja samo pri novih vinogradih, temveč pri sovlaganju v manj razvita ob-

močja nasploh. Težava je namreč v tem, da tisti, ki vlaga, po obstoječi tozdrovski zakonodaji praktično nima vpliva na gospodarjenje z vloženi sredstvi. Kovič torej ni na pamet izrazil le želje, da bi bili delavci bolj spodbujeni. Preprosto zato, ker nima nikakršne realne možnosti, da bi morebiti pomahal s kakšno zahtevo. Glede na vse to torej ne preseneča, če si Slovino (bržda pa še kdo drug, ki vlaga v nerazvite dele Jugoslavije op. avt.) želi imeti večji vpliv na obdelovanje in sploh gospodarjenje z vinogradi. Pogovori o tej žgoči temi, ki potekajo med Slovino in Agrokosovom prav ta čas, so bržda zgovoren dokaz za to.

Višje sile

»Da se ne bomo napačno razumeli,« je s tem v zvezi razmišljal naš sogovornik. »Mi imamo določen vpliv na izvajanje zahtevane naložbe. Tega si zagotavljamo prek tako imenovanega poslovnega odbora, ki vodi naložbo in spremlja ter nadzira vsa opravljena dela. Mi se že s samim investicijskim načrtom dogovorimo za način vlaganja, določimo sortni sestav itd. To, kar želim pove-

dati je, da iz naložbe pričakujemo optimalne rezultate, da dobimo, po domače povedano, kakovosten pridelek, ki nam lahko v marsičem olajša delo in izvozna prizadevanja. Prepričan sem tudi, da si to želijo tudi naši kosovski partnerji, saj imajo od tega tudi sami koristi. Nikakor pa ne bi rad, da bi si kdo našo željo po večjem vplivu razumel kot željo po izkoriščanju ali čem podobnem.«

Ob tem velja povedati, da pa so odnosi med Slovino in Agrokosovom kupoprodajni. Slovino dobi od svojega kosovskega partnerja dogovorjene količine vina po tržno veljavnih cenah. Potem to vino v svojih kletih oplemeniti in taksnega izvzi v Zvezno republiko Nemčijo. Kosovčani so imeli svojčas precej povedati o devizah, ki jih je na ta način prodobil Slovino, češ da gre za polkolonialni odnos itd. Po novi devizni zakonodaji pa so kar nekam utihnili. Kovič tega ni hotel komentirati, je pa grenko pripomnil: »Glede na nerelani tečaj dinarja, ki ga letos vodi zvezna vlada, smo zdaj mi v taksnem odnosu...« Kakor koli že, ob tem se vseeno lahko

vprašamo: ali bi bili ti odnosi kupoprodajni in bi letali očitki z ene in druge strani tudi v primeru, če bi si Slovino tako ali drugače lahko zagotavljal vpliv na gospodarjenje, ki bi ga določal delež vložnih sredstev? In še ali ne bi bilo to nujno, če hočemo v Jugoslaviji s pomočjo manj razvitim zagotoviti večjo učinkovitost vložnih sredstev? Ali pa je morebiti takšno razmišljanje nesocialistično in ne spada v našo družbeno prakso?

Ob tem so v Slovino skomignili z rameni: »Češ, te stvari so v domeni višjih sil.« Že res, čeprav se zdi, da iste sile ne bi smele pozabljati na neprimerno večje rezultate, ki jih daje neposredno vlaganje v primerjavi s klasično (za naše razmere seveda, op. avt.) pomočjo nerazvitim. In več bo neposrednega (so) vlaganja ter vpliva na (so) vložena sredstva tistih, ki (so) vlagajo, manj bo Feronikljev, bajeslovnih knjižnic in podobnih neumnosti, ki jih lahko zgreši samo politična pamet, sprta z vsako ekonomsko logiko pri alociranju kapitala. Dokaz za to je tudi Slovinoovo sovlaganje na Kosovu.

Ivo Kuljaj

Kolektiv celjskega Aera uspešno vnovčuje svoje znanje in izkušnje na tujem

VELIKA PROJEKTA NA KITAJSKEM IN V ANGOLI

Vse večje možnosti za izvoz kakovostnih tiskovin

Tudi kolektiv celjskega Aera se je že v začetku letošnjega leta srečal z vrsto težav, saj je bilo glede poslovanja še veliko nedorečenega. Nekatere zakonske spremembe so probleme še poglobile, kar je imelo seveda posledice tudi pri polletnem obračunu. Celotna proizvodnja sicer presega zahtevane cilje - gre za 3,3-odstotno rast v primerjavi z minulim letom - toda glede na zmogljivosti bi lahko bili rezultati dela še bolj ugodni.

Celotni prihodek v prvem polletju v višini 28 milijard dinarjev je sicer v okviru načrta, kar za 3 odstotke jih celo presega, nekoliko pa zaostaja izvoz. V šestih mesecih je Aero izvozil za dobrih 7 milijonov dolarjev, kar je v primerjavi z enakim obdobjem lani za 4 odstotke več, glede na plan pa za 14 odstotkov premalo. Ne glede na to je v primerjavi z mnogimi spodbudno to, da izvoz kljub vsemu narašča in da izvažajo 90 odstotkov blaga na konvertibilno področje.

Nove naložbe, nova delovna mesta

Med pomembnejše delovne uspehe Aera v zadnjem času spada tudi posodobitev strojne opreme v temeljni organizaciji Grafika. Specializirana grafična dejavnost delovne organizacije gre ves čas v korak z razvojem računalništva, poslovno-informacijskih sistemov, označevanja v industriji, trgovini in

splošni porabi. To pa delavci lahko seveda dosežajo le z najsodobnejšo tehnologijo. Nakup tiskarskega stroja »Optiforma 520« ne pomeni le povečanja zmogljivosti, temveč tudi zanimivo možnost, da bi v Jugoslaviji začeli izdelovati tako imenovane »komercialne« neskončne obrazce, ki jih v svetu že dolgo poznajo, pri nas pa se ne morejo prav uveljaviti prav zaradi pomanjkanja ustrezne tiskarske opreme. Smiselna dopolnitev pomembne naložbe v tiskarski stroj »Optiforma 520« je tudi nakup novega zbiralnega stroja, ki bo finaliziral vse tiskovine oziroma polizdelke. Tako bo lahko kolektiv Aera precej povečal proizvodno obsevanje, začel tiskati letalske vozovnice, tako imenovane »slike« za bančne kartice in še vrsto drugih zahtevnih obrazcev. Vse to bo omogočilo delovni organizaciji, da se bo vključila v sodoben proces poslovanja v prometu, turizmu, bančinstvu, trgovini in industriji. Obenem pa se odpirajo Aeru večje možnosti za izvoz kakovostnih tiskovin.

Naložbe v grafično opremo pa pomenijo le del celotnih vlaganj v nadaljnjo krepitev, razvoj in posodobitev proizvodnje. V teku so namreč še druge naložbe, kot denimo v temeljni organizaciji Medvode in Kemija Celje, ki bodo omogočile proizvodnjo izdelkov na vsestransko visoki ravni. Vlaganja v temeljno organizacijo Grafi-

ka pa bodo že letos omogočila večji izvoz in, kar je vsaj tako pomembno, dovolj novih delovnih mest za vse grafično usmerjene študente.

Prodor na Kitajsko in v Angoli

S posredovanjem predstavnika Kovinotehne v Pekingu je Aero ponudil kitajski firmi Shanghai Paper Corporation svoje znanje in opremo za proizvodnjo samolepilnega papirja. Na osnovi obiskov in ogledov papirnic ter shanghaijskega papirnega inštituta so strokovnjaki Aero ugotovili, da je zamisel o sodelovanju izvedljiva. Tako so, po sicer nekoliko napornih pogajanjih, podpisali pogodbo, projekt pa je vreden poltretji milijon dolarjev.

Do danes je kolektiv Aera izpolnil vse pogodbene roke. Nekaj težav je bilo predvsem zato, ker so kitajski partnerji želeli dokončno dokumentacijo še pred začetkom njihovega projektiranja objekta. Oprema bo tedni priplula v Šanghaj, v Aeru pa je na nekaj tedenski praksi devet kitajskih delavcev. Že za prve dni novembra je predvidena montaža, predaja objekta pa bo 1. maja prihodnjega leta.

Zamisel, ki je bila na samem začetku utopična, da bi namreč strokovnjaki Aera ob veliki svetovni konkurenci vnovčili na Kitajskem svoje znanje in izkušnje, je tako postala stvarnost. Uspeh je vsekakor zelo spodbuden, saj je kitajski trg ob omenjeni konkurenci z vsega sveta na moč zahteven.

Kolektiv Aera sodeluje tudi z LR Angolo, s katero je prek beograjskega Progres, ki ima svoje predstavništvo v Angoli, vzpostavil stike že pred šestimi leti. Sprva je šlo le za klasičen izvoz, kate-rega vrednost je bila leta 1983 650 tisoč dolarjev. Kasneje pa so se predstavnik celjske tovarne in Angole dogovorili za proizvodnjo v tej afriški državi. Gre za projekt, vreden 4,3 milijone dolarjev, pri realizaciji pa bo poleg Aera sodelovala še vrsta slovenskih delovnih organizacij.

Andrej Ulaga

Polletno poslovanje v Podjetju za ptt promet Ljubljana

VEDNO MANJ DENARJA ZA NOVE NALOŽBE

Gospodarski položaj v devetih delovnih organizacijah ptt prometa, združenih v sozdu ZO PTT Slovenije, je vse prej kot spodbuden. V letošnjem prvem polletju jih je večina poslovala z motnjami in nekatere celo z izgubo. Za največjo med njimi, Podjetje za ptt promet Ljubljana, to sicer ne velja, veliko pa tudi ni manjkalo, da bi bilo tako. Polletni poslovni rezultati Podjetja za ptt promet Ljubljana so, vsaj v finančnem smislu, dokaj slabi.

Najbolj skrbi to, da se nekajletna težnja po upadanju akumulacije nadaljuje tudi letos. Delež akumulacije v dohodku oziroma čistem dohodku je že na spodnji sprejemljivi meji. Tako se je ob polletju v poslovnem skladu nabrala skoraj do dinarja enaka vsota kot lani ob tem času, to je okrog 233 milijonov dinarjev. Kaj pomeni to pri visoki inflaciji, ni treba posebej razlagati, poleg tega pa je poslovni sklad s prispevki za manj razvite in infrastrukturne dejavnosti dobesedno razpolovljen. Za razvoj ptt dejavnosti na območju štirinajstih občin ljubljanske regije in Cerknice ostaja vse manj denarja, saj tudi združevanje sredstev uporabnikov v okviru območnega sisa za ptt promet ne poteka tako, kot je bilo načrtovano, kreditna politika pa je tako ali tako zelo zaostrena.

Pri tem je najbolj para-

doksalno, da so tako imenovani fizični ali stvarni kazalci poslovanja v Podjetju za ptt promet Ljubljana (in tudi na ravni sozda) celo zelo dobri. Obseg opravljenih ptt storitev se je v povprečju povečal kar za 14 odstotkov, v promet so vključili 55 odstotkov za vse leto načrtovanih telefonov, povečala se je produktivnost, če naštejemo le nekatere. Toda vse to ni preveč vplivalo na povečanje celotnega prihodka, kaj šele na povečanje čistega dohodka in še zlasti na tisti njegov del, ki je namenjen razširjeni reprodukciji.

Vzrokov za to je več, predvsem pa gre za cene ptt storitev. Te so se letos resda povečale dvakrat, toda veliko prepozno, da bi še lahko vplivale na polletno bilanco delovnih organizacij ptt prometa. Poleg tega so visoki odstotki povišanja cen zelo varljivi, kajti cene ptt storitev so bile do letos pod strogim družbenim nadzorom in so se povečevale precej počasneje kot cene drugih storitev in izdelkov. Cenovna neskladja so bila zato iz leta v leto večja. Položaj se je do skrajnosti zaostrial konec lanskega leta, to pa se je nadaljevalo še celo prvo polletje letos.

Ker so zato stroški poslovanja (ki jih niso mogli omiliti niti strogi varčevalni ukrepi) naraščali hitreje kot celotni prihodek in ker so se povečale obveznosti iz dohodka, je bil ob polletju čisti

dohodek Podjetja za ptt promet Ljubljana pod načrtovanim. Vse to je konec koncev vplivalo na pičel poslovni sklad. Ob tem je seveda treba spregovoriti tudi o politiki osebnih dohodkov v Podjetju za ptt promet Ljubljana. V letošnjem prvem polletju so bili osebni dohodki povsem v skladu z družbenimi usmeritvami s tega področja, tako da jih ni ogrozil najnovejši začasni zvezni zakon o osebnih dohodkih. V primerjavi z lanskim letom so se povečali za 72 odstotkov, v povprečju pa so znašali nekaj čez 94 tisoč dinarjev. To pomeni, da v okviru panoge prometa in zvez še naprej počasi drsijo navzdol, čeprav so bili svoje dni tik pod vrhom.

Razmeroma nizki osebni dohodki že povzročajo tudi kadrovske težave. Ne samo da je bilo ob polletju v Podjetju za ptt promet Ljubljana zaposlenih celo manj delavcev kot na začetku leta, velika je tudi fluktuacija, najbolj pereča pa je pri pridobivanju strokovnjakov s področja telekomunikacijske tehnike in sistemov, na katerih temelji razvoj ptt prometa. Po eni strani se na Elektrotehnični fakulteti išla premalo strokovnjakov, da bi lahko zadostili vsem potrebam slovenskega gospodarstva, po drugi strani pa so se le redki pripravljali zaposeliti v ptt prometu, predvsem zaradi nizkih osebnih dohodkov. B. Z.

Iz intervjuja Hermana Rigelnika v Vjesniku

LADJA, KI JE IZPLULA IZ KRIZE

Pred tremi leti se je veliko govorilo in pisalo o izgubah in težavah Gorenja, zdelo se je, da se poslovna ladja tega giganta jugoslovanskega gospodarstva potaplja. Zdaj pa ta ladja pluje popolnoma zanesljivo. Kako je prišlo do tega poslovnega preobrata? O tem smo se pogovarjali s predsednikom poslovnega odbora Gorenja Hermanom Rigelnikom.

Ko smo Hermana Rigelnika, predsednika poslovnega odbora Gorenja, vprašali, od kod tak izjemen in nenavaden mir v prostorih pred njegovim kabinetom in si to že vnaprej pojasnjevali z letnimi dopusti, smo slišali tudi to:

— Tovarna dela s polno paro že nekaj dni, kar so se delavci vrnili z letnega dopusta. To, da se vam zdi, da ni gneče, je samo organizacija dela. Če vsakdo ve, kaj mora delati, ni nobene potrebe, da bi se ljudje pred sobo, v kateri delam, srečevali, pogovarjali in čakali. V Gorenju smo se navadili na tekoči trak in na njegova pravila vedenja, ki so edini porok za proizvodnjo.

Menda se nam je prav zato nekoliko kasneje smeh z druge strani vrat zazdel kot kršenje delovne discipline.

Herman Rigelnik, magister, diplomirani ekonomist, je prišel v Gorenje 6. junija 1983 na čelu skupine za izvajanje ukrepov družbenega varstva. Vsa skupina je po končanem z zakonom določenim letom dni ostala v kolektivu, ker Rigelnik pravi, da leto dni ni dovolj, da bi zares okreplili temelje Gorenja in nato na tej podlagi gradili razvoj tega giganta jugoslovanskega gospodarstva. Zato smo začeli pogovor z vprašanjem, v katerega smo zajeli minule mesece, od globoke krize leta 1983 do današnjih dni.

Natančno ocenjene razsežnosti

— Tisto, kar se je zgodilo pred tremi leti, je samo vrhunec procesa akumulativnega siromašanja, začetega proti koncu sedemdesetih let. Prvi stik s krizo je bil temeljita diagnoza stanja — ki so jo opravili strokovnjaki, razdeljeni v štirinajst skupin — v vseh poslovnih funkcijah, tudi v poslovnih skupnostih v tujini. Ugotovili smo: programska usmerjenost tovarne je bila nejasna, trženje so skoraj popolnoma zanemarjali, niso imeli dogovorov o razdelitvi in specializaciji, načrti so bili pravzaprav samo formalnost, sistem obveščanja je razpadal, organizacija tovarne je bila neučinkovita in hipertrofirana, našli smo zmedo v družbeno ekonomskih odnosih in stihijo v zaposlovanju. Devizna in dinarska zadolženost je onemogočala nabavo repromateriala, zaradi česar je proizvodnja zaostajala. Politične in samoupravne funkcije pa niso imele moči, da bi se vsemu temu uprle.

— Kaj je povzročilo vse te slabosti?

— Ocenili smo, da je do posledic prišlo zaradi razveljavljanja načel, na katerih je Gorenje zraslo, zaradi slabega vodenja in neprimerne kadrovske politike, zlasti pa zaradi pomanjkanja znanja. Tisto, pri čemer smo začeli, na čemer smo gradili program izhoda iz krize in optimizem, da se nam bo to posrečilo, so tudi kvalitete, ki smo jih opazili v kolektivu: usposobljeni in pridni delavci, proizvodni program, zanimiv za trg, velikanske proizvodne zmogljivosti in velike notranje rezerve.

V tistem času je javnost pripisovala težavam Gorenja izključno izgube pa nakupu Körtinga.

— Sredi leta 1983 sta imeli izgube v tekočem poslovanju dve delovni organizaciji s sedežem v Titovem Velenju, prav take izgube pa so bile tudi v firmah v ZR Nemčiji, Grčiji in Italiji. Za ves poslovni sistem je znašalo to 113 milijonov dolarjev. To pomeni, da smo imeli izgube in nezadovoljne delavce. Ni pa pravilna trditev, da so v Gorenju prej napačno investirali, prav tako ni prav, da krizo kolektiva povezujemo z nakupom Körtinga iz Grassaua. Po našem mnenju so izgube nastale zaradi nesposobnega upravljanja firme in slabega vodenja v samem Gorenju, ne pa zaradi samega dejstva, da so odkupili Körting.

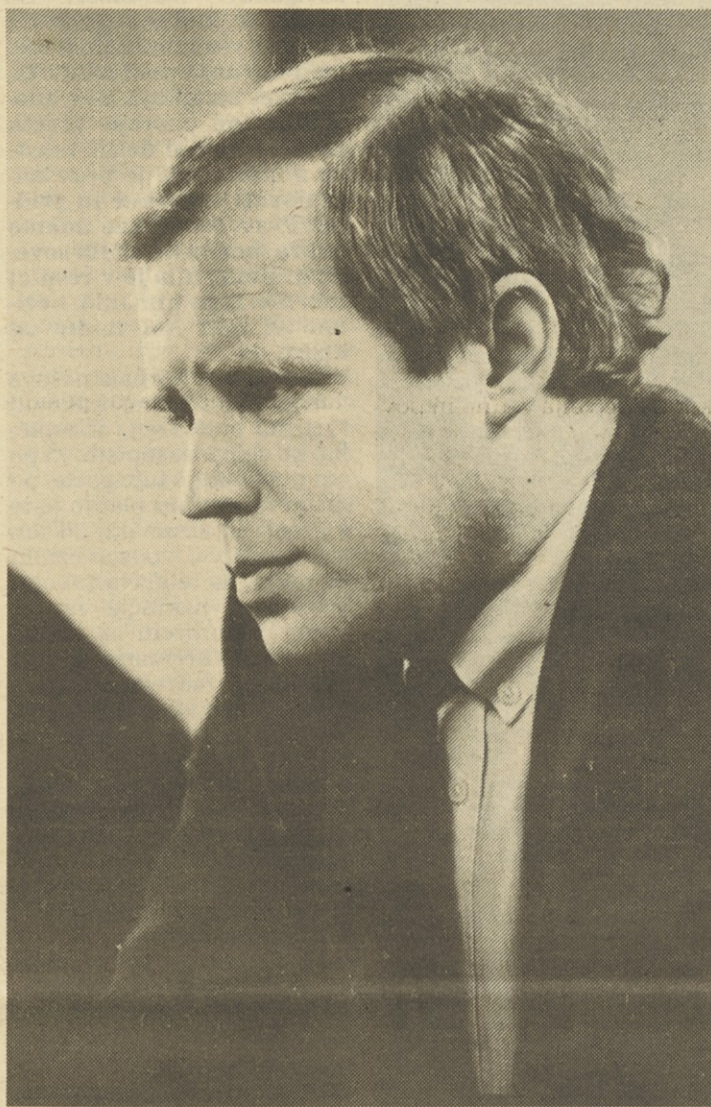
Imate vtis, da so bile ocene o razsežnosti krize Gorenja točne?

— Takrat so poskušali, če sem dobro razumel vprašanje, trditi, da smo krizo v kolektivu namerno napihovali, in sicer kot del taktike, s katero bi izzvali reakcijo bank in drugih struktur, da bi nam pomagali s posojili in na druge načine, in da bi s temi mračnimi številkami sprožili mobilizacijo ustvarjalnih potencialov pri predloženem programu izhoda iz težav. Danes lahko z gotovostjo rečem, da smo bili v ocenah natančni, da smo na zborih delavcev seznanili zaposlene z obsegom težav, da je bila kriza globoka in stvarna in da smo deloma tudi z iskrenostjo pri dajanju podatkov in ugotovitev pomagali Gorenju, da se premakne naprej. Morali smo skozi fazo streznitve zaradi obsega problemov, da bi nato prešli na fazo trdega dela in odrekanja, poštenih odnosov in večjega vlaganja znanja ob nesebični pomoči skupnega združenega dela Slovenije.

Kakšen je bil integralni projekt?

Ali bi lahko rekli, da je prišlo do spopada s težavami tudi zaradi prehoda od tehnične k tehnološki proizvodnji, ozkosti dotodanje organizacije do novih odnosov in do sodobnejšega procesa dela?

— Mislim, da v Jugoslaviji malo vedo o razsežnostih krize v Gorenju v tistih letih. Morda v Sloveniji poznajo položaj nekoliko bolje, in sicer zato, ker je združeno delo republike, kot sem že re-

kel, sodelovalo pri sanaciji. Z zagrizenim delom in odrekani je kolektiv velik del dolga poravnal sam. Kazalci poslovne uspešnosti, od obsega proizvodnje do produktivnosti in velikosti konvertibilnega izvoza (samo leta 1983 je narasel za 40 odstotkov), kažejo metodo boja proti krizi. In zdaj naj odgovorim na vaše vprašanje: sanacija ni temeljila na fizičnem izčrpanju delavcev, temveč na jasnem poslovnem in razvojnem konceptu. Integralni projekt Gorenja je zajel več kot sto strokovnjakov v kolektivu, nato znanstvenike z obeh slovenskih univerz, številne slovenske inštitute za razvoj pa tudi tuje strokovnjake.

Da bo bolj jasno: več kot 300 strokovnjakov zunaj kolektiva je najožje povezano delalo še s 1000 našimi delavci, tako da so napravili most za prenos znanja in znanje sfere v Gorenje in narobe, iz naših proizvodnih dvoran v znanstvene ustanove. S tem znanstvenim sodelovanjem smo začeli odpirati delovno organizacijo znanstvenim dosežkom, to je privedlo do sprememb v taktiki kadrovske politike, to pa do konkretnih 1200 študentov za različne stroke, ki bodo v doglednem času najnost razvoja Gorenja.

Nekajkrat ste že omenili vlogo slovenskega gospodarstva v sanaciji Gorenja. Kakšna je bila ta vloga?

— Vedeti morate, da brez pomoči republiškega gospodarstva sami ne bi mogli sanirati izgub in splošnih problemov v delovni organizaciji. Pri tem moram omeniti tudi banke, ki so nas spremljale, nato Sklad združenih

rezerv, pa vse do občanov Titovega Velenja. Pomembna pomoč je prišla z republiškega izvršnega sveta in skupščine SR Slovenije, pri kateri smo trikrat verificirali naše sanacijske programe. Torej, vse to je bila nujna pomoč v opisanem položaju, toda osnovno breme, največje breme je nosil delavec Gorenja, delavec slovenskega gospodarstva, ker se je vprašanje Gorenja vedno reševalo v delovni organizaciji sami in v republiki.

Ali je to logično?

— Mislim, da je. To vam bom pojasnil na primeru nakupa Körtinga. Za to se je odločil sozd, z vsemi svojimi organi, partnerji iz slovenskega gospodarstva in drugih. Logično je, da zato težave prenašajo tudi soudeleženci v tem poslu. V nasprotnem bi socializirali neko krizno stanje, socializirali bi neznanje in nedelo, skupaj z vsemi njihovimi posledicami. Danes bi delavec Gorenja drugače razmišljal o tej odločitvi, kot je razmišljal takrat. Zato mislim, da je logično, da vsa stvar ostane v okvirih delovne organizacije in republike.

Zamenjava na vodilnih mestih

Omenjate delavca Gorenja, ki je na svojih ramenih prenesel breme sanacije krize. Ali mislite pri tem tudi na poslovske organe, ki so predlagali odločitve v fazi kopičenja povzročiteljev kasnejše krize?

— Govoril sem o delavcih, poslovnih organih, strokovnjakih in članih družbenopolitičnih organizacij, ki

so z roko v roki s svojo enotnostjo izbojevali izhod iz težav. V razčlenitvi razmer smo zelo podrobno razdelili dela medčasni organ, strokovne organe, službe, samoupravne in politične organe. Zato, če je že treba koga posebej omeniti, je to delavec v proizvodnji, ki je tudi prva zapisala očitno rast in se pri tem po produktivnosti še danes obdržala v samem evropskem vrhu.

Zdi se, da se nismo razumeli. Moje vprašanje se je nanašalo na oblikovalce poslovnih odločitev, ki so Gorenje tudi pripeljale v nezaviden položaj.

— Začasni organi so celo pred prihodom v kolektiv pripravili kadrovske politiko, ki je bila zasnovana na strogem izpolnjevanju planskih obveznosti na vsakem delovnem mestu. Glede na to je bilo v Gorenju zagotovljeno mesto za vsakega delavca, ki je lahko izpolnjeval ta kriterij, ne glede na to, na katerem mestu je bil prej. Seveda je bilo takoj jasno, da ljudje, ki so bili prej tu, niso zmogli spremljati vseh teh programov, načrtov, pa je bilo zato treba na najbolj odgovornih delovnih mestih takoj zamenjati več kot 150 ljudi, in sicer od poslovnega odbora do direktorja tozda. Lahko rečem, da danes ni v Gorenju niti ene važnejše točke, na kateri ne bi bil nov človek.

Kakšna je videti slika kolektiva danes, tri leta kasneje?

— Pomagal si bom s podatki o poslovanju v prvem polletju. Skupni prihodek ima indeks 198, dohodek 202, izvoz smo povečali za dvajset odstotkov. Gorenje je velik izvoznik, 50 odstotkov proizvodnje izvažajo, in to v glavnem na konvertibilen trg. Samo iz teh nekaj podatkov lepo vidimo, kakšno delo je bilo potrebno, da bi kljub težkim razmeram gospodarstva, kljub problemom, ki nas čakajo na tujem trgu, te rezultate dosegli. Pričakujemo, da se bodo ta gibanja do konca leta nadaljevala in omogočila, da bomo izpolnili načrt. Z osebni dohodki nimamo problemov, čeprav so se zviševali nekoliko počasneje kot dohodek, zato so spremembe v gospodarski politiki za nas minile brez posledic.

Ali so ti rezultati posledica natančnega udarca v središče krize? To vas sprašujem zato, ker se mi zdi, da se morava vedno vračati

nazaj, da bi popolnoma razumel tisto, kar se danes dogaja v Gorenju.

— Prvi udarec sanacije je bil usmerjen na vzroke krize. Drugi, vzporeden, je bil usmerjen na zasnovano razvojnih rešitev. V tem je morda razlika med našo in nekaterimi slovenskimi oziroma jugoslovanskimi izkušnjami pri sanaciji, pri kateri jim je šlo predvsem za pokrivanje minusa. Mi smo si prizadevali, da bi prestrukturirali kolektiv, spremenili način mišljenja in vedenja zaposlenih, da bi vpregli notranje moči, znanje in sposobnosti posameznika v novi koncept Gorenja. To je privedlo do sprememb v medsebojnih odnosih v delovni organizaciji in potrditvi spoznanja, da je razvoj najhitrejše sredstvo za izhod iz krize. Kot vidite, nič posebnega, niti originalnega, razen, da smo bili pri tem spoznanju strahovito vztrajni.

Sanacijska taktika je bila sestavljena iz nujnega dela in dolgoročnega programa, ki še vedno traja. Te posege v proizvodnjo spremljajo samoupravne in poslovodne reorganizacije na načelu avtonomne decentralizacije. Čaka nas še veliko dela na področju poslovne informatike, materialne reorganizacije in tehnološkega prestrukturiranja. Zadovoljstvo pa zbuja to, da smo doslej načrt ozdravljenja izpolnjevali z dinamiko, dogovorjeno pri prihodu v Gorenje. Kar zadeva razvoj, dajemo prednost inovacijam v proizvodnem programu in tehnološki modernizaciji, in sicer tako, da smo dali prednost beli tehniki zaradi 65 odstotkov tega programa, ki ga delovna organizacija izvažajo.

Inovacije bodo sledile tudi v drugih programih, tako da nameravamo do leta 1992 nameniti zanje okrog 300 milijonov dolarjev. Kot vidite, ni bil osnovni cilj sanacijskega programa celjenje ran, temveč smo to nalogo in hitrost, s katero naj bi jo opravili, povezali z uresničevanjem načrtov razvoja. Zato kot skupina do včeraj časnih poslovodnih delavcev nismo usmerjali pozornosti na iztekanje tega izrednega, leto dni trajajočega mandata, niti nismo špekulirali z njegovo kratkostjo v prepričanju, da je najbolj važno pokriti izgube, nato pa, ko leto mine in odidemo, naj bo, kakor pač bo. Sicer pa smo vsi ostali v Gorenju.

Vlado Rajič

PRAVKAR IZŠLO V ZBIRKI DRUŽBOSLOVJE

Miroslav Glas:

DELITEV PO DELU V SOCIALISTIČNI DRUŽBI

Vprašanje delitve po delu oziroma po rezultatih dela vprašanje, ki je nenehno aktualno.

Cena 7.600 din. Naročila pošljite na naslov Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška 43, kupite pa jo lahko v vseh knjigarnah po Sloveniji.

Pa kje je le ta denar od turizma?!

PETELIN JE NAJBOLJ KOŠAT NA KUPU GNOJA

Revna država bogatih državljanov. Nesmisel? Še zdaleč ne, kadar je država v domala vseh oblikah svojega delovanja neučinkovita. Delavci štrajkajo, ker enostavno ne morejo živeti. Drugod spet si delijo mastne denarce. Da je prav najgrajevati sposobne in pridne? Prav, toda le, če imamo dobra merila (in se jih seveda držimo), kdo je v resnici tak. Meril pa nimamo, bežimo od njih kot hudič od križa.

Lep dokaz je obala našega morja. Ko tarnamo, kako od turizma ni pravega izkupička, ko celo v časopisih, ki po eni strani vabijo tuje goste, po drugi nesramno blatijo le-te z berači in siromaki, od teh »siromakov« posamezniki bogatijo, da te glava zaboli.

Nobeno naključje ni, če med Portorožem in Umagom srečaš krčmarja, ki brez strahu in zadrega razkriva vir svoje bogatije: Kaj hrana, kaj pijača, to je za žepnino. Forinte je treba nakupiti, odneseš v Trst pred jesensko lovsko sezono, za izkupiček pa ne kupiš deviz, ampak dinarje. Te se spleča prinesiti nazaj in jih tu zamenjati za devize. Problem? Kje pa, deviz kot blata.

In res jih je. Potrebujete marke, šilinge, morda pa jadralsko desko, šotor, barvni televizor, stolp... Le pobarajte receptorja v avtokampu, natararja v restavraciji, slaščičarja... Nekaj odstotkov čez in robe, kolikor hočeš.

Čim več dobrih prijateljev

Kaže sploh znova premlevati, kako iz vsega tega rastejo pravcete palače, majhne stolpnice sob in apartmajev, ki bodo z oddajanjem lastniku spet nosile čedne denarce? Le njemu! Kajti čemu prijavljati gosta, če ga lahko razglasiš za dobrega prijatelja, ki te bo v zameno za sobo pač povabil pozimi k sebi, na smučanje morda. Da je teh prijateljev preveč? No, dajte, zakaj le. Mi smo širok narod, ki hitro sklone prijateljstva. In pozimi je na obali tako dovolj časa, pa se malo obiskujemo.

Ja, tako gre to. Saj ne, da bi bil ravno nevoščljiv, če si nekdo z muko postavi hiško in z oddajanjem pač malce lažje vrača posojila. Toda stvari so šle predaleč. Tako poslušaj zgodbe o zvodnikih, ki brez težav prodajajo dekleta (beračem? siromakom? Torej gre vendar za ponudbo, kaj?). V Poreču ti skorajda s ponosom kažejo mladca, zaposlenega pri očetu, slaščičarju. Vsak dan da mu sune 300.000 dinarjev (res, 30 starih milijonov) in ob tem je oče skrben in nabrit poslovnež, ki pa primanjkljaja takšnega drobiža sploh ne opazi.

Denar najlažje zamaže oči

Neverjetne vsote se pretakajo sem in tja, tihotapljenje, prekupčevanje, goljufanje tako polni žepe posameznikov, da očitno povsem zamegli oči. Kje ob vsej bogatiji obdržati prava merila za denar, pa čeprav je po naključju družben?

Tako razmišljaš, ki se poglobiš v primer, ki ga je obravnavala disciplinska komisija DO Adriatikturist Poreč. Letos avgusta so trije

njeni delavci izgubili skoraj dva milijona dinarjev. Tako le so pojasnjevali:

Marino Fabac in Milan Marinkovič sta bila v poslovnični Petalon, da bi prevzela obračun. Torba je bila polna že iz drugih poslovnic, zaradi pokvarjenega paketa pa se ni dala zapreti. Zoran Radič je sedel v avtu in varoval druge torbe.

Torba je preprosto izgnila, izgubili so obračun Petalona v višini 1.786.000 dinarjev.

Le mir si dajmo

Disciplinska komisija je upoštevala težke delovne razmere, dobro vedenje delavcev in soodgovornost delavcev, ki skrbe za organizacijo dela v devizni službi. Milan Marinkovič je za povrh še neizkušen in bo zato odslej delal na šalterju.

»Če oba sicer odgovorna delavca v enem letu ne bosta zagrešila težke kršitve delovne obveznosti, se šteje, da ukrep ni bil izrečen.«

Dobro so jima požugali. Dvesto starih milijonov lahko znova izgubita šele čez leto dni, sicer bo hudo. Res zdaj po Poreču šušljajo, da sicer neizkušeni mladenič vozi lepo alfo, da so iz iste organizacije na vrat na nos leteli delavci, ki so se zmotili za 10.000 dinarjev, čeprav so zmoto takoj in sami poravnali, da je eden izmed »prijadetih« po naključju nečak visokega policijskega funkcionarja, da bi še ne-sposoben davkar njim in še komu zlahka dokazal, da imetje v celoti ne more biti pošteno zaslužno...

Toda je že tako. Za dva nova milijončka človeka seveda ne bomo pribijali na križ. Saj je denarja toliko – če si damo mir in se malček znajdemo...

Ciril Brajer

DODATNI ZUNAJPENZIONSKI ZASLUŽEK

Nenehno tarnamo, da v našem turizmu ne znamo izkoristiti vseh možnosti tako imenovane zunajpenzijske ponudbe. Po turističnih krajih si sicer prizadevajo z različnimi dirkami oslov, izleti in ringelšpilarskimi sejmi, ki tuje spominjajo na njihovo mladost, kajti pri nas letujejo večinoma starejši tujci (na morju jim pravijo hokejisti, ker prihajajo k nam oprti na palice), vendar si tudi jaz upam upravičeno trditi, da nikakor ne znamo izkoristiti vseh silnih možnosti, ki jih ponuja naš razviti gospodarski sistem.

Naj postrežem s primerom. Imam čoln. Ta čoln ima motor. Ta motor proizvaja tudi elektriko za razsvetljavo. Pa se je stvar pokvarila in pregorel mi je »regler« (sam gospod bog ve, kako se temu reče po slovensko). Šel sem v najbližjo trgovino.

»Ha, ha,« so rekli, »za to morate na Reko!«

In sem šel na Reko. V specializirani trgovini so mi rekli:

»O, tega pa že zdavnaj ne delamo več. Teh reglerjev pa

sploh že leta ne uvažamo!« Ni imelo smisla razlagati, da moj motor še nima več kot deset let in da bi morali v trgovini po naših zakonih imeti rezervne dele na zalogi. Zakaj bi namreč jezil prodajalca, ki mi tako ali tako ne more dati »zakonitega« rezervnega dela. Raje sem ga milo povprašal, kje se tak regler dobi.

»Pojdite gor v delavnice Elektropodjetja (nalašč ne bom povedla imena tega podjetja, kajti svojih dobrotnikov ne bom izdal, pa tudi sicer bi izdal poslovno skrivnost, ki utegne meni in torej tudi državi prinesiti določen zunajpenzijski zaslužek, pa boste morda tak regler dobili.«

Malo sem potem krožil po Reki, nazadnje našel tisto Elektropodjetje in uradno vprašal za regler.

»Tega pa nimamo«, je dejal šef, »pač pa vprašajte katera elektromehanika, ali nima takega reglerja v svojem predalu.«

In vprašal sem prvega, ki sem ga zagledal. Odprl je predal, mi izročil regler, ni

bil sicer nov, a kar v redu, plačal sem mu tristo starih jurjev in zadovoljen odšel.

Iz te zgodbe ste nemara razbrali, da je posebnost našega gospodarskega (pa tudi političnega) sistema tako imenovana siva ekonomija. V uradnih trgovinah se ne dobi nič oziroma vse tito, česar ta hip ne potrebujete, zato pa lahko vse dobite pri raznih zasebnikih. In ker je pri nas zasebna trgovina prepovedana, sivo trgovino pa dopuščamo, ker se ne bi sicer nič dobilo, potemtakem mora biti vsak Jugoslovčan, če hoče preživeti, pravi trgovec, in to z najrazličnejšim blagom. Tako recimo mora vsakdo znati prodati in kupiti avto, prodati in kupiti televizor, prodati in kupiti pralni stroj itd. Mimogrede: vedno sem se čudil, da se naši ljudje, ki gredo na tuje, tako dobro znajdejo. No, nekaj je jasno, naš samoupravni socializem jih je preventivno izšolal za super trgovce.

In zdaj pride v pogoje te sivo-rožnate ekonomije tujec. Pokvari se mu avto,

čoln, prikolica. Revež, nevažen naše napredne gospodarske prakse, gre v uradno trgovino. Res so na obali tu in tam odprli kako trgovino samo za devize, ampak vsega se tudi v njej ne dobi. Torej se mora obrniti na sivo ekonomijo. Toda tuji turist je v tem pogledu povsem neobgljeno dete. In tu je prostor za izreden zunajpenzijski zaslužek. Jasno, da bo tuji turist, ki tega ali onega ne dobi v trgovini, potožil najbližjemu Jugoslovancu, včasih celo zlonamerno, preklinjajoč naše gospodarstvo ali še kaj sveteljšega. In takrat nastopite vi! S svojimi sivoekonomskimi zvezami mu preskrbite rezervni del, pri čemer si svojo uslugo (torej ta sivoekonomski know how) primerno zaračunate. Verjemite mi, da vam bo tujec rade volje plačal uslugo, vi pa ste tako povečali našo zunajpenzijsko ponudbo. Res, da boste denar zaslužili vi in še tisti, ki določeni rezervni del ima, ampak s tem, ko bogatite vi, bogati tudi država, kot je dejal že stari Abraham Lincoln, namreč: država je toliko bogata, kot znese vsota bogastva njenih državljanov.

Z uslugo tujcu pa boste svoji državi napravili še eno uslugo. Najprej mu boste zavezali usta, da ne bo več psal naših najsvetejših pridobitev, in če že ne bo spremenil mnenja o naši državi, bo dejal vsaj to, da so Jugoslovani res fini ljudje. In če so fini ljudje državljanji kakšne države, potem je fina tudi ta država kot celota.

Bogo Sajovic

OPOZARJAMO

Takole nastlana je bila Celovška cesta v Ljubljani 25. avgusta letos. »Krasili« so jo ovitki cigaret filter 57. Kriv je bil najbrž sofer tovornjaka Tobačne tovarne, ki ni ustavil, ko je opazil, da pušča za seboj – in to od Kina Šiške do Delavske knjižnice – pravi papirnati sneg. Na tujem bi Tobačno tovarno takšne malo-marno onesnaževanje presneto drago stalo. Kaj pa pri nas? Kot poznamo naš sistem, ne bo kriv nihče. Sofer bo lahko rekel, da ni nič opazil; morda da so mu tovornjak preveč naložili, in da je on plačan le za vožnjo, ne pa še za čiščenje...

Kakšni dve uri je veter raznašal cigaretne ovitke po Šiški. Tuji turisti in domačini pa so zmigovali z glavami in se čudili...

Pri vsem tem je pohvalno le to, da je ljubljanska komunala, ki sicer že dolgo ni več za zgled, to papirnato nesnago le odstranila. Ali ne bi bilo prelepo, če bi se komunalci vedno tako hitro odzvali, ali pa je to že preveč zanje?

(Slika in besedilo: Neva Železnik)

V ZLIT TRŽIČ so prekinili delo

ZAKAJ PA NE!?

Uh, ti štrajki! Medtem ko bi jih eni radi legalizirali, spuščajo drugi na štrajkaše odbore za SLO in jih mečejo na cesto. Štrajki pa se mirno vračajo skozi okno, pa če jih politika še tako vztrajno rine skozi vrata ven. Zatrjujejo, da so to le nepravne metode, s katerimi bi delavci radi izsilili višje osebne dohodke in da bog ne daj pripisovati štrajkom političnih razsežnosti... NAIVNOST?

Žal, kot tolikokrat na toliko področjih zatiskanje oči namesto resne razčlembе. Vsak štrajk je prav gotovo tudi politična akcija delavcev – proti neučinkovitemu, nesamoupravno nastrojnemu vodstvu, proti zastoji samoupravljanja nasploh, skratka, proti vsem posledicam tako gospodarske kot družbene krize.

Tudi zgodnica o štrajku v Združenih lesni industriji Tržič, tozdar Lesna predelava, je na prvi pogled enostavna. Toda:

V tej temeljni organizaciji jih že drugo leto pestijo izgube. Res jih pokrijejo na ravni delovne organizacije, res sprejemajo in uresničujejo

takšne in drugačne načrte, devizna zakonodaja pa jim kot toliko izvoznikom enostavno ne pusti izplavati.

Jur Grguraš, v. d. vodje Tozd Lesna predelava na izredni seji DS:

»V času prekinitve in sestanka z direktorjem ni bilo izpadov in nesramnih izjav v našem tozdu. S takšnimi osebnimi dohodki pa je resnično težko živeti. Delo se je vseskozi pridno, tudi nadurno delo ni bilo problem, pripravljenost delavcev je zelo velika, v interesu ZLIT pa je gotovo dvig osebnih dohodkov.«

»Delavci 13. 8. 86 niso delali od 8. do 14. ure. Njihovo nezadovoljstvo je izhajalo iz nizkih osebnih dohodkov ob izplačilu za julij (od 46 do 60 tisoč dinarjev), ki jih v zadnjem trimesečju niso povečevali. Ob tem so prav v tem času nenehno rasli življenjski stroški. Kljub dvakratnemu ponovnemu pojasnjevanju, da bo predlog o možnosti povišanja posredovan do

konca meseca, vodstva DO, TOZD in DPO niso uspela prepričati delavcev, da bi pričeli z delom. Postavljali so pogoj, da bodo delali le, če dobe pismeno izjavo, da se jim bodo avgusta osebni dohodki res povečali...«

To je navedek iz zapisa občinskega sindikalnega sveta. Koliko prav takšnih smo že lahko prebrali. Niti besedice o tem, kdo in na kakšen način dokazuje nesposobnost upravljati z družbo in njenim gospodarstvom.

Ja, kaj pa naj drugega kot štrajkajo?!

Tako približno je razmišljal tudi Marjan Sajovic, predsednik sindikalne konference v ZLIT. Lažje razumemo ta vzdih kot pa globokoumna tuhtanja in čudenje, ki si ga med drugimi privoščiti tudi Marjan Orožen, član predsedstva sveta ZSJ:

»Kaj se je to zgodilo v naši družbi, da del delavcev v združenem delu meni, da mu ostane le prekinitve dela kot edino učinkovito sredstvo, oziroma, zakaj delavci v določenih priložnostih me-

nijo, da stvari ne morejo uveljaviti po redni poti...«

Ja, le kaj se je zgodilo v naši družbi?! Zgodilo se je pač to, da se je družba zbirokratizirala, vključno s svojo avantgardno organizacijo. Zgodilo se je, da je sindikat bolj organizacija države in posameznih vodstev kot pa delavcev. Zgodilo se je to, da tako opevane »redne samou-

Franc Košnjak, vodja Tozd Pohištvo, tapetništvo na izredni seji DS:

»Tudi v naši temeljni organizaciji položaj ni stabilen. Pogovor z delavci je bil vendarle uspešen in do prekinitve ni prišlo. Če pa se do naslednjega izplačila osebnih dohodkov ne bodo popravili, bodo tudi pri nas prekinili delo.«

pravne poti« ostajajo nič drugega kot dolgotrajni postopki pred raznimi sodišči ali pa enostavno – molk. Zgodilo se je to, da se partijska in sindikalna organizacija prepogosto postavitva proti delavcem, ki štrajkajo – celo, če imajo prav in jim ni moč očitati drugega, kot da niso ubrali »normalne poti«, za katero življenje priča, da največkrat ne pripelje nikamor...

Zato je bil pomenek z Marjanom Sajovicom naravnost razveseljiv, pomirjujoč:

Ukrepi? Zakaj ukrepi?!

»Ob pol osmih sem zvedel, da v tej temeljni organizaciji enostavno niso začeli s šihom. Saj če bi tega ne storili oni, bi pa kdo drug. Vedeli smo, da nekje mora počiti. Hoteli so, naj direktor s podpisom zajamči 30 odstotkov večje osebne dohodke. To kajpak ne gre in ob desetih smo imeli izredno sejo delavskega sveta. Poslušali smo predstavnike tega tozda, da delavci pravijo, kako enostavno ne morejo več živet...«

Saj res ne morejo! Vsaj kot se spodobi ne in kot bi zaslužili tudi ne. V tem tozdu je največ delavk in res so pridne kot mravlje.

Marko Valjavec, podpredsednik IS Tržič na izredni seji DS:

»Izvršni svet občine je nemočen, da karkoli naredi za povišanje osebnih dohodkov v ZLIT, ker je zdaj v postopku obravnava poslovnih rezultatov za prvo polletje 1986 s stališča novih zveznih predpisov.«

Direktor je šel mednje, jih prepričeval, da bo tako še slabše, da je delat treba – niso ga poslušali. Do konca šihata niso delali, drug dan so pa čisto normalno prišli in delali.

A ukrepi? Kakšni ukrepi?

Vera Umek, predsednica občinskega sveta ZSS na izredni seji DS:

»V sindikatu naj se skuša temeljito pogovoriti z ljudmi in treba je imeti zaupanje v vodstvo in strokovne službe DO. Gotovo bodo vse storili, da bo stanje na področju osebnih dohodkov boljše kot zdaj – čim bo mogoče.«

Ja, s policije so res poklicali, kaj da imamo za enega vraga. Nič, smo rekli. Normalen štrajk. Menili smo se vsi skupaj, kot zdaj midva. Delavci so rekli, da bi delali tudi 12 ur, če bi bilo treba – in če bi od tega kaj imeli. Tako pa imajo najnižje povprečje osebnih dohodkov v občini.

Kar je je, zdaj vodstvo po svoje fura, družbenopolitične organizacije po svoje, o ukrepih proti delavcem pa seveda ni govora.

A vloga sindikata pri štrajkih? Saj sindikat smo vsi delavci, ne?! Torej štrajka sindikat! Vostvo te organizacije pa običajno ne štrajka, že zaradi zgloda ne. Prepričevati je treba, da se da tudi drugače. Če se da! Mi smo poskusili, z zbori, informacijami, razpravami... Pa ni šlo. Položaj lesne industrije, ki izvažajo, je enostavno postal nevzdržen. Ta tozdar je pretežen izvoznik in s tem je vse povedano.

Ciril Brajer

Zapletene gospodarske razmere silijo Tovarno papirja in celuloze v Krškem iz državnega naročja

SPOGLEDOVANJE S TRŽIŠČEM

Proizvodnja papirja je v našim razmerah še vedno strateškega pomena. Posebej to velja za tako imenovana kongresna leta, ko imajo papirničarji še posebno odgovornost pri oskrbovanju tiska z roto papirjem. Po svoje nam o tem govori tudi poslovaje Tovarne papirja in celuloze v Krškem, ki ga označujemo s »splošnim družbenim pomenom«, kar naj bi po logiki stvari pomenilo, da je ta tovarna paradržavna ustanova in da zanjo bolj veljajo načela planskega kot pa tržnega gospodarstva. Ker pa je v našem gospodarskem sistemu in politiki nasploh bolj malo logičnega, logika odpove tudi v tem primeru. Tovarna namreč posluje v skladu s planskimi načeli le tedaj, ko gre za izpolnjevanje dogovorjenih obveznosti do porabnikov papirja, kar pa ne velja tudi za obveznosti države do nje.

Obljubljene devize

Vse to se kajpak odraža v gospodarskem položaju tovarne, ki je že nekaj let zelo kritičen. Krški papirničarji že osem let ustvarjajo manjšo akumulacijo, kot jo potrebujejo za obvezno združevanje sredstev (premogovniki, elektrogospodarstvo, za nerazvite itd.). Poglavitni vzrok za nizko akumulativnost proizvodnje papirja (beri: izgube) so nizke prodajne cene. Samoupravno dogovarjanje s porabniki časopisnega papirja je prepočasno in po pravilu kasni glede na naraščanje stroškov proizvodnje, kar tovar-

ni v Krškem odlije velik del dohodka. Poleg tega, pravijo v Krškem, so cene časopisnega papirja v primerjavi z drugimi, slabšimi vrstami papirja (embalažni papir) na domačem trgu prenižke. Embalažni papir (kraftliner, testliner) je pri nas denimo celo za dvajset odstotkov dražji od časopisnega, medtem ko je v tujini ravno narobe. Časopisni papir na tujem je celo za 23 do 40 odstotkov dražji od embalaž-

nega. Zanimivo pri tem je, da so naši bralci prepričani, da je edini krivec krivec za drage časopise prav proizvajalec papirja, vendar ne vedo, da je v primerjavi s kruhom na tujem časopis dvakrat do trikrat dražji kot pri nas.

Nazoren primer odnosa države do tovarne v Krškem je tudi oskrbovanje delovne organizacije z devizami. Zagate nastajajo zaradi tega,

ker v Krškem obljubljenih deviz iz Beograda preprosto ne dobijo ali pa ne vseh. Tako je na primer tovarna od obljubljenih 9,1 milijona dolarjev leta 1983 dobila le 5,9 milijona dolarjev, razliko pa šele naslednje leto. Leta 1984 v Krškem sploh niso dobili deviz, četudi so jim obljubili. Lani je delovna organizacija dobila samo milijon dolarjev od obljubljenih 5,9.

Kot so nam povedali v Krškem, je zaradi normalnega oskrbovanja časopisnih organizacij s papirjem o prodaji deviz tovarni Djuro Salaj odločal celo sam zvezni izvršni svet. Očitno pa tudi to ni dosti zaleglo, kajti v Krškem zdaj ugotavljajo, da so svoje obveznosti do porabnikov vsako leto izpolnili, medtem ko zvezna vlada in Narodna banka Jugoslavije svojih do tovarne Djuro Salaj nista. Spričo tega in spri-

Pogovor v Krškem je navrgel tudi značilno

cvetko, ki po svoji priča o učinkovitosti jugoslovanskega informacijskega sistema v industrijskem trženju. Krčani so leta in leta za drage devize uvažali magnifit (MgO) iz Norveške, surovino, ki jo potrebujejo pri izdelovanju papirja. Zdaj so po naključju ugotovili, da je na Kosovu spet čisto po naključju cela gora te surovine...

čo bojzani, da ne bi ogrozili normalne proizvodnje, so bili v Krškem prisiljeni povečati izvoz celuloze, za katero pa na konvertibilnem tržišču veljajo približno 30 odstotkov nižje cene kot pri nas. Delovna organizacija je lani zato pridobila 645 milijonov dinarjev manj dohodka.

Mladino tiskali v Zagrebu

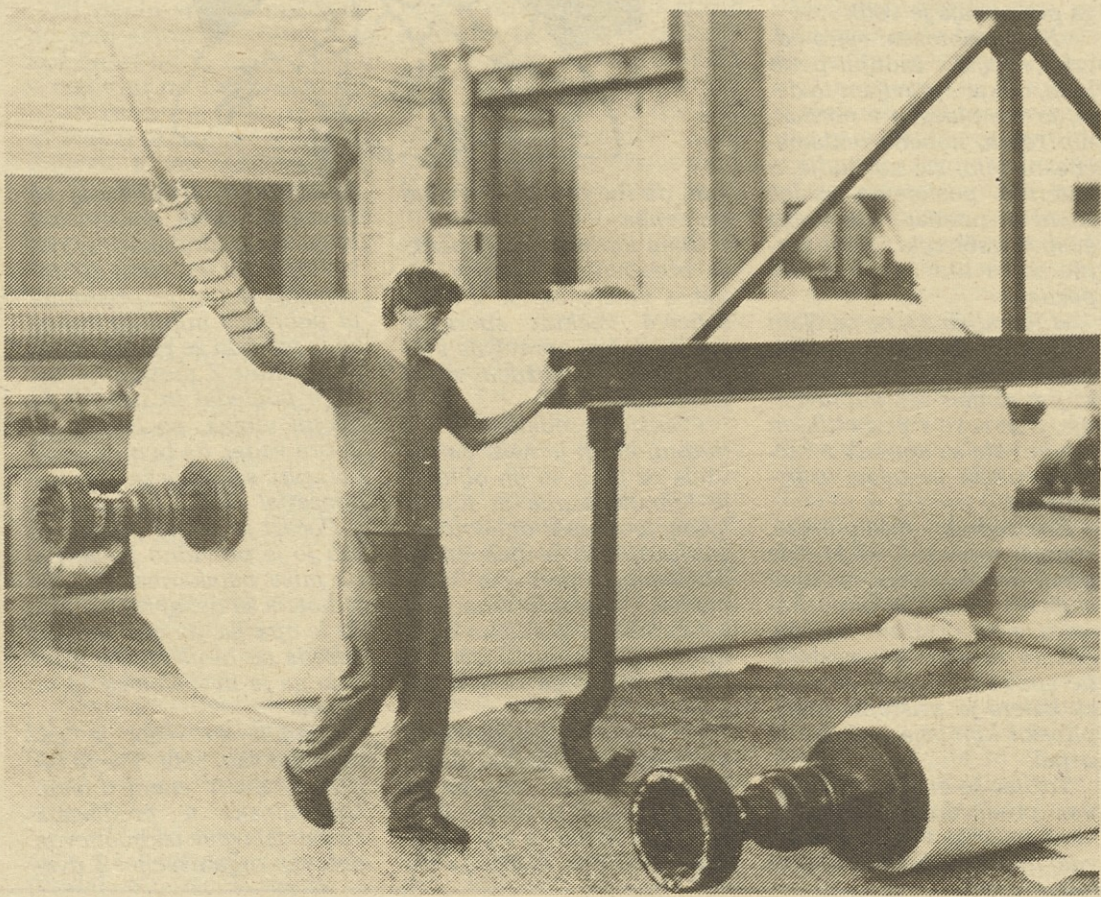
Takšne okoliščine silijo delovno organizacijo v Krškem, da se tako rekoč iz državnega gospodarskega subjekta prelevi v tržnega. Ta proces teče, kar govore tudi podatki o »prodaji«. Pred leti je na primer proizvajalec papirja iz Krškega prodal le pet odstotkov svoje proizvodnje na trgu, medtem ko so imeli kar 95 odstotkov distribucije. Ta čas prodajo na tržišču dvajset odstotkov papirja, v prihodnje pa bi ga radi štirideset odstotkov. V Krškem se namreč dobro zavedajo, da utegne biti kakovost njihovega papirja hudo vprašljiva, če ne bodo sledili tržnim pobudam, zaradi česar v zadnjem času še posebej krepijo trženje. Jim pa vse to zelo malo pomaga, saj so se znašli v značilnem jugoslovanskem precepu, iz katerega skorajda ni videti izhoda. Zakaj pravzaprav gre?

Prodaja na tržišču zahteva

boljšo kakovost, ki pa je v Krškem z obstoječo strojno opremo ne morejo doseči. Potrebna bi bila torej nova vlaganja, ki pa jih v letih 1981-1985 praktično ni bilo. Zdajšnja oprema je zastarela in dotrajana. Delovna organizacija bi do leta 1990 za izboljšanje kakovosti rotacijskega papirja in obnovno energetskega objekta potrebovala najmanj 35 milijard dinarjev, ki pa jih nima kje vzeti. V gradivu za pogovor na zveznem sekretariatu za industrijo, v katerem zahtevajo ekonomsko ceno papirja, zmanjšanje carinskih dajatev, prednost pri deviznih plačilih za tujino itd., so v Krškem tudi zapisali, da bi manjkajoči del sredstev za razvoj zbrali z združevanjem denarja časopisnih organizacij. To pa je bržda račun brez krčmarja, kajti prav časopisne hiše so revne kot cerkvene miši. Poleg tega pa bodo v prihodnjem obdobju tudi same obremenjene z nujno potrebnimi in velikimi vlaganji v posodobitev grafičnih tehnologij.

Da je to res, nam z vso nazornostjo priča nedavni primer Mladine, ki je kot dokaz, »da se da kljub vesplošni regresiji, depresiji in siromašenju na materialnem in duhovnem področju, vseeno izdelovati boljše vrste papirja« (misel vzeta iz Mladine, op. avt.) dobila super kalandrirani (dodatno glajen) rotacijski papir iz Krškega, vendar si z njim v slovenskih tiskarnah ni mogla pomagati. Poletna Mladina je bila tako tiskana v Vjesnikovi tiskarni v Zagrebu. Podobno kot Mladina bi seveda radi tiskala svoje revije na boljšem papirju tudi druga uredništva, kar pa za zdaj, spričo tehnološke opremljenosti, sposobnosti pa tudi pripravljenosti v slovenskih tiskarnah ostaja le pobožna želja. Vprašanje se zastavlja kar samo od sebe: za koga bodo izdelovali v Krškem boljši papir, če ga naše tiskarne odklanjajo?

Ivo Kuljaj

(Ne)varstvo pri delu

SODOBNEJE POMENI TUDI VARNEJE

Zastarela tehnologija, dotrajani stroji, slaba organizacija dela – vse pogosteje botrujejo nesrečam pri delu. Po zadnjih podatkih letopisa zdravstvene skupnosti Slovenije je bilo lani v naši republiki blizu 59 tisoč poškodb pri delu, kar je za šest odstotkov več kot leto prej. Nesreča nikoli ne pride sama: zaradi poškodb je bilo izgubljenih prek milijon delovnih dni ali 36 tisoč več kot predlani.

V zadnjih desetih letih je bilo v Sloveniji več kot pol milijona poškodb pri delu, zaradi katerih je šlo po zlu devet milijonov delovnih dni, kar 744 delavcev pa je na svojem delovnem mestu ali na poti na delo izgubilo življenje. Številke torej pričajo o tem, da se razmere v varstvu pri delu niso bistveno spremenile, čeprav združeno delo za ta namen daje velika gmotna sredstva. Navajeni smo pač gasiti požar, ne pa ga preprečevati.

Le zdrav delavec je lahko uspešen

»Za staro resnico, da je le zdrav delavec najbolj produktiven, se pre malo zmenimo. Znano je namreč, da delavci lahko uspešno opravljajo svoje delo na delovnih mestih le, če so zdravi in spočiti za delo, če so strokovno usposobljeni, če so delovni prostori in mikroklimatske razmere v njih primerne za delo (osvetljeni, prezračeni, ogrevani). Seveda morajo biti tudi stroji in druge dobrine v brezhibnem stanju. Če temeljni delovni pogoji niso izpolnjeni, lahko tudi en sam izmed njih, potem lahko pride do poškodb pri delu,« ugotavlja dipl.

re se še najbolj zrcalijo v invalidnosti. Trda prede predvsem delovnim invalidom. Število uživalcev nadomestila osebnega dohodka zavoljo dela s skrajšanim delovnim časom se je lani v primerjavi z letom prej povečalo za devet odstotkov, povprečna petletna stopnja rasti pa je bila 9,9 odstotka. Za tiste delavce, ki imajo spremenjene delovne sposobnosti, marsikje kratkoma ne morejo najti ustreznih delovnih mest. Zastarela tehnologija ter tri-ali štiriizmensko delo praktično ne omogočata lažjih delovnih mest. Tudi število invalidskih pokojnin se v zadnjih letih povečuje, povprečna letna stopnja je bila 4,1 odstotka.

V Titovem Velenju ogroženi vsi delavci

Po lanskem podatkih republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije naj bi bilo na delovnem mestu ogroženo zdravje vsakega petega slovenskega delavca. V občini Titovo Velenje pa je lanska analiza pokazala, da je praktično ogrožen vsak delavec v tej občini. Analiza je zajela več ko 86 odstotkov vseh zaposlenih in na večino

drugi ali tretji rod potomcev.

To pa pomeni, da se v delovnih organizacijah še premalo zavedajo, kako široko

je treba zastaviti varstvo pri delu, če hočemo, da bo res učinkovito. Nujno je temeljito poznavanje številnih strok, strojništva, elektro-

tehnike, gradbeništva, medicine, psihologije, sodobne organizacije dela in drugih. Naloga je treba zastaviti celovito, interdisciplinarno. Če hočemo, da v delovnem procesu ne bo prihajalo do nesreč, nikakor ni dovolj, da je varstvo pri delu le na papirju in da se z njim bolj ali manj formalno ukvarja le eden ali nekaj ljudi.

Zanemarjena strokovnost

Kot ugotavlja v poročilu republiški inšpektorat za delo, se razmere v varstvu pri delu v zadnjih letih niso veliko spremenile. Strokovno delo na tem področju namreč še vedno ostaja na obrobju dogajanj. Zaradi neposredne nevarnosti za življenje in za zdravje so organi inšpekcije izrekli lani prepoved dela v 184 primerih. S področja varstva pri delu so lani inšpekcijske službe objavile javnemu tožilcu 405 primerov ali za devet odstotkov manj, število prijav sodnikom za prekrške se je zmanjšalo za 13,9 odstotka (408), število izrečenih mandatnih kazni pa se je povečalo za 80,1 odstotka (354). Ob tem omenimo še podatek, da kar v petnajstih slovenskih občinah, kljub zakonski zahtevi še nimajo dispanzerja za medicino dela.

Vzrokov, zakaj na področju varstva pri delu po polže lezemo naprej, je torej kopica. Tudi slabi medsebojni odnosi na delovnem mestu, pitje alkohola med delom in neustrezna prehrana delavcev lahko povzročajo poškodbe pri delu in različna obolenja. Veliko nesreč pri delu se zgodi prav zaradi zanemarjanja osebne zaščitne opreme oziroma neurejenih mikroklimatskih razmer pri delu, zastarelih ali odpisanih strojev. Najhuje obremenjuje danes delovne organizacije ravno zamenjava izrabljenih in zastarelih strojev in opreme, ki prav tako ni več dovolj varna, ter urejanje delovnih prostorov zaradi izboljšanja ekoloških in mikroklimatskih razmer.

Iz zdajšnjih gospodarskih tegob se lahko izvečemo le z boljšim delom, uspešno organizacijo dela in večjim vlaganjem v znanje, vendar pa ne le na rovaš delavca in njegovega zdravlja. Človek ne bi smel biti sredstvo, ampak cilj razvoja. Izboljšave v proizvodnji in tehnologiji naj bi zato predvsem služile človeku, humanizacija dela naj bi se uveljavljala tudi v praksi, ne le na papirju. Preustroj gospodarstva naj bi pomenil zato tudi varovanje življenja, zdravlja in delovne zmogljivosti delavcev.

Marija Frančeskin

Alkoholizem odvečni spremljevalec družbenega in gospodarskega napredka

ALI GA PIJEMO PREVEČ

Pijančevanje in alkoholizem spadata med tiste izvore negativnih odklonskih pojavov, iz katerih priteka največ človeškega trpljenja. Problem je vtkan v vse razsežnosti življenja in zdravstveno, socialno in smotno prizadene tiste, ki nezdravo pijejo, in tiste, ki zraven trpijo zaradi tega.

V Sloveniji alkoholizem čedalje bolj spremlja družbeni in gospodarski napredek in precej ovira pričakovano sožitje med ljudmi. Problematika množičnega uživanja in zlorabljanja alkohola se nam danes kaže v perspektivi eko-psiho-sociološke problematike v zvezi z industrializacijo in urbanizacijo ali z ekonomski in duhovno krizo, ki ju povzročata. Z alkoholizmom kot spremljajočim družbenim negativnim pojavom moramo tudi v prihodnje računati, saj ga na današnji stopnji spoznanj še ni mogoče popolnoma odpraviti, ker pač ni mogoče tako temeljito spreminjati družbenih razmer, da ne bi imele za nekatere ljudi stranskih negativnih posledic.

Poraba alkohola narašča

Poraba čistega alkohola na prebivalca v Sloveniji narašča. Podatki o letni porabi čistega alkohola na prebivalca v SR Sloveniji v trgovini na drobno in v gostiščih ter podatki o porabi vina in žganja na člana kmečkega gospodarstva govori o veliki porabi alkoholnih pijač. Prodaja alkoholnih pijač v gostiščih se je najbolj povečala na račun prodanega piva.

Tudi količinski promet v trgovini na drobno se je v zadnjih desetih letih povečal tudi na račun piva. Razveseljivo je, da se je tako v gostiščih kot v trgovini na drobno zmanjšala prodaja žganja, manj pa to, da se je povečala prodaja žganih pijač v trgovini na drobno. Ne smemo pozabiti, da spadata Slovenija in Jugoslavija med tiste redke dežele, ki ne nadzorujejo pridobivanja domačih žganjih pijač. Manj so tudi razveseljivi podatki, da je zmanjševanje kupne moči nagnilo tehtnico v prid porabe manj kakovostnega, cenejšega ter zdravju škodljivega umetnega žganja in podobnih žganjih pijač. Slovenci tudi spi-

jemo največ vina na prebivalca, kar 3,5-krat več od jugoslovanskega povprečja. Naša republika je tista, v kateri se najhitreje povečuje letna poraba čistega alkohola na prebivalca. Številke 9,1 litra čistega alkohola na prebivalca oziroma 13 litrov alkohola na prebivalca starega več kot 19 let (samo poraba v trgovini na drobno in v gostiščih), pomeni, da slednji vsako leto popije 130 litrov vina ali ustrezno količino druge alkoholne pijače.

Kljub zmanjšanemu številu vseh prometnih nezgod, delež nezgod zaradi alkoholiziranosti udeležencev v cestnem prometu močno narašča in zmanjšuje prometno varnost na slovenskih cestah.

»Skrivanje« diagnoze

Problematika v zvezi z uživanjem alkoholnih pijač je neposredno povezana z delom zdravstvenih delavcev. Zdi se, da že danes spada med najpogostejše in najpomembnejše vire, ki privedejo prizadete na zdravljenje, a se žal le-ti »skrivajo« za drugimi diagnozami.

Število ob prvih pregledih ugotovljenih primerov alkoholne odvisnosti v ambulantah splošne medicine, medicine dela in ambulantah specialističnih služb v zadnjih letih nenehno narašča. Približno polovico vseh primerov alkoholne odvisnosti so ugotovili v ambulantah splošne medicine. Zmanjšuje se pošiljanje pacientov s to diagnozo k specialistu in število alkoholikov, napoteni v bolnišnico. Zato bo treba ovrednotiti, kako in koliko se je osnovna zdravstvena dejavnost uspešna vključiti v prizadevanja za preprečevanje, zdravljenje in rehabilitacijo alkoholizma ali alkoholikov, saj opažamo zastoj pri ustanavljanju, delovanju, uspešnosti in napredku klubov zdravljenih alkoholikov. Na podlagi prvih in pri ponovnih obiskih patronažnih sester na domu varovancev ugotavljamo vse več alkoholizma. Povečala se je hospitalizacija zaradi alkoholne jetrne ciroze, prav tako število zaradi alkoholizma zasnoženo za delo nezmožnih varovancev. Narašča število invalidov zaradi alkoholne odvisno-

sti in alkoholne psihoze in število umrlih zaradi posledic uživanja alkoholnih pijač. Povečala se je tudi umrljivost zaradi kronične alkoholne jetrne lezije – ciroze (leta 1983 je za cirozo jeter umrlo približno 29 od 100.000 odraslih oseb, leta 1975 »le« 10).

Slabo razvita mreža zdravljenih alkoholikov

Žal je zaradi nekaterih neveselosti in nesporazumov prišlo do ponesrečenega nadaljevanja dela pri rehabilitaciji alkoholikov v klubih zdravljenih alkoholikov ter da je mreža klubov zdravljenih alkoholikov slabo razvita. Ni tudi osrednje organizacije klubov zdravljenih alkoholikov, ni povezave med njimi, pa tudi osredotočene družbene skrbi za enotno usposabljanje terapevtov ni.

Zapostavljena alkoholološka znanost

V zvezi s preprečevanjem alkoholizma ter zdravljenjem in rehabilitacijo alkoholikov je potrebno opozoriti na mačehovski odnos družbe do alkoholologije in alkoholološke znanosti. O oblikah in vzrokih za nezumno uživanje alkohola pri nas še vedno ne vemo dovolj. Prenaslanje tujih ugotovitev o rizični populaciji in tuje preventivne naravnosti v naše razmere pa ni vedno primerno.

Zato lahko omenimo le splošne podatke, ki jih je mogoče uporabiti za Slovenijo, da je vsaj 15 odstotkov odraslih moških alkoholikov, nadaljnjih 15 odstotkov pa jih čezmerno pije. To pomeni, da približno 30 odstotkov odraslih moških potrebuje pomoč. Ker je zdaj v Sloveniji nekaj več kot 633.000 moških, starih 19 let in več, bi pomenilo 15 odstotkov od tega števila približno 95.000 alkoholikov oziroma, da jih 190.000 potrebuje pomoč. Zato pa bi potrebovali približno pet tisoč klubov zdravljenih alkoholikov in vsaj petsto terapevtov alkoholizem, kar je v sedanjih razmerah utopijska.

Vprašanja v zvezi z uživanjem alkoholnih pijač so vse večja in aktualnejša in so zato

nujne takojšnje spremembe in dopolnitve izhodišč za njegovo preprečevanje alkoholizma. Večplastnost pojava in kompleksnost narekuje znanstveni multidisciplinarni prijem, ki je na tem področju še vedno premalo uveljavljen. Zato je zlasti potrebno podpreti, okrepiti in uveljaviti delovanje nosilcev socialne medicine in vseh drugih, katerih prizadevanja temeljijo na znanstvenem proučevanju medsebojnih prepletenosti socioloških in odklonsko-patoloških razmer v družbi. Ti morajo obkrožati ustrezne ukrepe za boj proti pijančevanju in alkoholizmu. Druženopolitične organizacije pa morajo ustvariti primerne novosti za uveljavitev sodobnih znanstvenih preventivnih usmeritev, ki med drugim zahtevajo odgovorno in smiselno sodelovanje ekonomistov in odgovornih nosilcev industrije alkoholnih pijač in njenih sekundarnih panog.

Alkoholizma in drugih boleznih odvisnosti tudi v prihodnje zanesljivo ne bo mogoče odpraviti. Za naše razmere si lahko postavimo cilj, da bi vsaj poskušali obdržati položaj v zvezi z uživanjem alkoholnih pijač v današnjih mejah. V luči novih spoznanj, da spada alkoholno tržništvo s spremljajočimi malverzacijami in vplivi na vrednostne sisteme med odločujoče dejavnike, ki povečujejo povpraševanje po alkoholnih pijačah ali pospešujejo uživanje, se bodo morali odločujoči družbeni dejavniki bolj kot doslej z ustreznimi oblikami uravnavanja globalne trgovine postaviti po robu nekritičnemu povečevanju proizvodnje, prodaje in porabe alkoholnih pijač. Pri tem je zlasti pomembna vloga ekonomistov, saj brez njihovega sodelovanja ne bo mogoče doseči razumnega ravnotežja med gospodarskimi in socialno-medicinskimi interesi. Če bi to uspeli, bi bil to že velik uspeh; kajti vsi kazalci govori, da bo zaradi drugih neveselosti, ki spremljajo naš družbenogospodarski razvoj, zlasti alkoholne problematike čedalje več.

Dr. Dušan Nolimaj, Univerzitetni zavod za zdravstveno in socialno varstvo Ljubljana

Po podatkih zveznega komiteja za delo in socialno varstvo se je v letu 1984 (podatki za leto 1985 še niso zbrani) v Jugoslaviji pri delu poškodovalo blizu 292 tisoč delavcev. S smrtno se je končalo 593 nesreč. Zaradi poškodb je bilo izgubljenih več kot sedem milijonov delovnih dni. Za boleznine oziroma nadomestila osebnega dohodka je bilo treba izplačati skoraj pet milijard in pol dinarjev.

Izvedenci računajo, da se dnevno zgodi približno tisoč nesreč pri delu. Vsakemu, ki je zaradi nesreče zapustil delovni proces, lahko pristejemo še po da ali tri delavce, ki kaj pomagajo pri nesreči, razpravljajo ali enostavno ne delajo. Podatki mednarodne organizacije dela kažejo, da tako izgubimo do štiri odstotke družbenega proizvoda.

inž. Uroš Djurić, izvedenec na tem področju.

Najbolj boleče odjeknejo smrtne nesreče. V naši republiki se je lani zgodilo 73 smrtnih nesreč pri delu. Število smrtnih poškodb se je v primerjavi z letom 1984 povečalo za šest primerov.

Več kot polovica (39) smrtnih poškodb se je lani pripetila pri delu. Širša analiza smrtnih poškodb pri delu o vzrokih nastanka pa vsa leta nazaj kaže običajno sliko. Najpogostejši krivec je človek sam. Od navedenih 39 smrtnih poškodb se jih je 12 zgodilo s prometnimi sredstvi za delo. Zvečine gre za kršitev predpisov varstva pri delu, nedisciplino, nesmotno delo in pomanjkanje delovnih izkušenj, podcenjevanje nevarnosti, neuporabo osebnih varnostnih sredstev, odstranjevanje predpisov varovalnih naprav itd. Na poti na delo in z dela ter na službeni poti pa je bilo 34 smrtnih poškodb od skupnega števila poškodb. Največ smrtnih nesreč se zgodi v industriji in premogovništvu, v gradbeništvu in v prometu.

Neurejene delovne razme-

pri delu deluje celo več škodljivih vplivov hkrati.

Zdravje zaposlenih v velenjski občini najbolj ogrožata prah in dim, takoj za tem je delo pod zemljo in delo v nočni izmeni. Med škodljivimi vplivi sledi ropot, za tem vlaga, umazanje in smrad ter hitre temperaturne spremembe. Sorazmerno veliko je delavcev, ki jih pri delu ogrožajo strupene snovi. Kljub povprečni izredni mladosti delavcev je bilo v povprečju minulih pet let v velenjskem združenem delu 5,85 odstotka bolniških izostankov.

Podobne primere bi lahko našli še drugje

To pa je za petino več kot v republiki v enakem obdobju.

Znano je, da se škodljive posledice delovnega okolja lahko pokažejo pri delavcu šele čez dolga leta, ali pa jih občutijo celo potomci. Kot opozarjajo zdravniki medicinske dela, smo pri nas še najbolj zanemarili genetske posledice, ki jih bo občutil šele

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper

KNJIGA VEDNO ČAKA, NEKATERI POSTOPKI PA JI ČAKANJE KRAJŠAJO

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper je bila ustanovljena leta 1951 kot Mestna knjižnica z nalogami študijske in ljudske knjižnice. Časi so se spreminjali in razmere z njimi, tako da je knjižnica v svojem zgodovinskem razvoju združevala in razdruževala svoje sklade, pač glede na različne zasnove slovenskega knjižničarstva. Leta 1956 so ustanovili Študijsko in Ljudsko knjižnico, ter ju leta 1975 združili v Osrednjo knjižnico. Njena zgodovina je zelo pestra. V preteklosti je imela vrsto težav, gmotnih, prostorskih in kadrovskih, ki pa niso zavrle njenega razvoja. Njeno poslanstvo je bilo in je še bogatiti z dobro leposlovno in strokovno knjigo čim širši krog bralcev in s kulturnim poslanstvom pripomoči k sožitju slovenske in italijanske narodnosti na tem ozemlju.

O delu knjižnice v zadnjih letih, njenih dejavnostih in načrtih za prihodnost pa smo se pogovarjali z vršilecem dolžnosti ravnatelja **Vitjanom Petrinjo**. S ponosom je govoril o prenovljenih prostorih v vsej palači Bruti v središču Kopra in nekaterih oddelkih v okolici. V njih je zdaj spravljenih na policah in po skladiščih okoli dvesto tisoč enot knjižničnega gradiva. Letni prirast je približno 7.500 knjig, kar je še vedno za tisoč enot pod standardom za splošno-izobraževalne knjižnice, ki ga je lani sprejela Kulturna skupnost Slovenije. V Sloveniji je enajst splošno-izobraževalnih knjižnic 2. tipa, te so v regijskih središčih, ki imajo od petdeset do sto tisoč prebivalcev. Koprsko pokriva obalne in južnoprimorske občine. Knjižnico so prenovili konec leta 1979 in jo tedaj poimenovali po dolgoletnem ravnatelju Srečku Vilharju in v predverju postavili njegov doprski kip.

»Knjižnica ima več oddelkov oziroma organizacijskih enot,« pravi Vitjan Petrinja, **oddelek za dopolnjevanje in obdelavo knjižničnega gradiva** (knjig, geografskih kart, kaset in podobnega); oddelek za delo z odraslimi bralci z enotama Semečela in Potujoča knjižnica. Nanjo smo posebno ponosni, saj je bila leta 1973 prva v Sloveniji. Posebno veseli so njenih obiskov ljudje po Brkinih in drugih bolj oddaljenih primorskih krajih. **Domoznanski oddelek z dokumentacijo zbira in ureja gradivo, ki je pomembno za južno Primorsko in obalne občine** (zbira vse, kar je napisane ga o Primorski, kar so napisali ljudje s tega območja ali kar je bilo natisnjeno v Kopru). V njem vodijo tudi dokumentacijo novih knjižnih izdaj in periodike. V razvojnem oddelku je tudi matična služba, ki skrbi za pospeševanje in strokovno rast knjižničarstva (svetovanje, usklajevanje nabave in nabavna politika sploh). Oddelek skupnih služb pa združuje upravo, računovodstvo in opravlja naloge za delovno skupnost knjižnice, v kateri je zaposlenih zdaj 24 delavcev.

Knjižnica je imela konec lanskega leta 10.047 bralcev, v glavnem iz Kopra, približno petina pa jih je iz Izole in Pirana, čeprav imajo tam svoje knjižnice. Skupno so si sposodili 174.798 knjig in periodike, kar pomeni, da se je živa knjižna zaloga v enem letu obrnila skoraj trikrat, kar je zelo ugodno in za knjižnico lahko pohvalno, med bralci pa je kar 60 odstotkov mladih. Med uporabniki knjižnice je kar petina prebivalcev koprsko občine, s čimer so zadostili

standardu Unesca o vključevanju bralcev v knjižnice.« Razstave pritegnejo

Sposojanje knjig pa ni edina dejavnost te kulturne ustanove. Lani so pripravili enajst tematskih in dvaindvajset priložnostnih razstav. Nekaj jih je bilo v predverju knjižnice, v pionirskem oddelku in Splošni banki Koper. Na njih so predstavili knjižne novosti, mladinsko literaturo, narodnostne manjšine in njihov položaj pri nas, astronomijo in pota k zvezdam, letos pa Trubarja in njegov čas. Za to razstavo je bilo veliko zanimanje, saj je Primož Trubar nekaj časa deloval tudi v Kopru, zato so razstavo preselili v galerijo v Dekane. Pripravljajo tudi literarne večere, predstavitve knjig in okrogle mize s pisci, lani jeseni pa so pripravili teden računalništva in prikazali praktično delo z računalniki.

Razstavna dejavnost za knjižnico nedvomno veliko pomeni, uveljavlja se navzven, navznoter pa strokovno krepi. Vsaka temeljito pripravljena razstava koristi knjižnici tudi tako, da odkriva vrzeli v knjižničnem gradivu. V stikih z drugimi knjižnicami in posamezniki pa je ob marsikateri razstavi odkrila dragocene tiske ali rokopise, s kulturnimi prireditvami ob razstavah pa pogloblja kulturno, družbeno in narodnostno zavest in navezanost na kulturno izročilo naroda, posebno pa Primorske.

Za učence srednjega usmerjenega izobraževanja so lani pripravili 150 organiziranih učnih ur knjižničarstva. Tako lahko ti učenci samostojno poiščejo knjigo po katalogu. Žal so po dveh letih iz predmetnika srednjih šol črtali knjižničarstvo,

tako da bo v prihodnje to sodelovanje s srednjimi šolami oteženo.

V prostore nekdanje ljudske knjižnice v Verdijevi ulici pa so z nekaj prenovitvenimi posegi postavili odbrani knjižni sklad za mlade bralce. Tako je nastala Pionirska knjižnica, ki je imela na začetku 7.941 knjig. Čeprav je njena dejavnost zelo pestra, poslanstvo pa še kako pomembno, jih pesti prostorska stiska. Imajo vsega 64 kvadratnih metrov pro-

da ne morejo ustreči vsem bralcem hkrati, zato morajo na marsikateri roman večkrat počakati. Žal nimajo dovolj denarja, da bi lahko nakupili po več izvodov takšnih knjig. Tudi nekatere strokovne literature primanjkuje pa tudi italijanskih knjig za pripadnike manjšine na tem območju. Vse te knjige so se v zadnjih letih zelo podražile, tako da milijarda dinarjev, ki so jo dobili od občinskih kulturnih skupnosti (Koper, Izola

Vzajemna knjižnica ni zaživel

Sindikalna akcija za več knjig v knjižnici, ki je ponekod obrodila prav obilne sadove, v Kopru ni padla na plodna tla. Nekaj velikih delovnih organizacij ima svoje knjižnice, druge pa se za koprsko niso posebej zavzele. Izjema je le Plama iz Podgrada. Za knjige so podarili precej denarja, redno pa jih obiskuje bibliobus in zaradi njega delavci včasih prestavijo tudi malico. Lani pa je dala sindikalna organizacija iz Luke 5.000 dinarjev za nakup knjig.

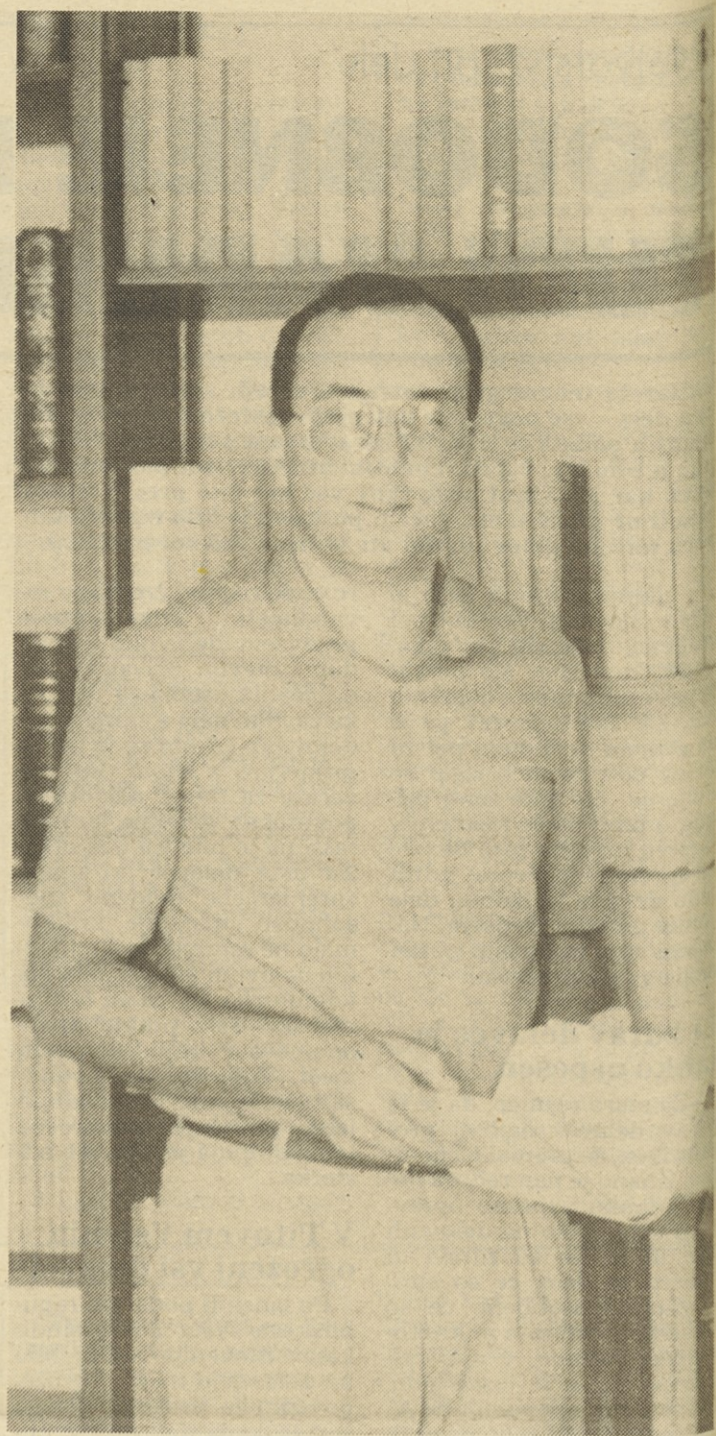
stora za police s knjigami, cificibanski kotiček, izposojevalnico, čitalnico, razstave, prostor za pravljice. Tudi kadrov jim primanjkuje, saj je zdaj premalo knjižničarjev za strokovno in tehnično delo v zvezi z naročili, obdelavo in opremo knjig in katalognih listkov, vodenjem katalogov, postavljanjem in urejanjem knjig, obenem z vso administracijo pri izposoji in finančnem poslovanju. Tako jim zdaj ostaja premalo časa za druge naloge, ki jih mora opravljati pionirska knjižnica, če hoče biti uspešna.

Kaj »gre« najbolj

Vitjan Petrinja je povedal, da bralci še vedno največ povprašujejo po leposlovju, romanih, uspešnicah, tako

in Piran) in Kulturne skupnosti Slovenije ni dovolj za obvezni letni prirast knjižnih naslovov in periodike. Posebno tuje revije so drage in tudi sodelovanje z zamejstvom in sismom za kulturo in prosveto pripadnikov italijanske narodnostne skupnosti ni takšno, kot bi si želeli.

»Pomanjkanje denarja pa ni prizadelo samo knjižnega sklada, ampak gmotni položaj knjižnice nasploh. Čeprav so letos povečali plače za 65 odstotkov, zasluži bibliotekar s strokovnim izpitom komaj deset starih milijonov. Tu se kaže mačehovski odnos družbe do knjižničarjev, saj se je doslej vse preveč zanašala na njihovo zanesenjaštvo in ljubezen do knjige. Ljudje se radi primerjajo, tudi knjižničarji med seboj in z drugimi po-

Vitjan Petrinja

klici, zato so mnogi odšli drugam. Od tistih pa, ki so ostali, je težko zahtevati, da bi dali vse od sebe, kar zmorejo, kar zahteva od njih delo z ljudmi in knjigami. Kot smo se leta 1979 veselili novih prostorov in opreme, se je z leti pokazala tudi njihova nefunkcionalnost in ne najbolj posrečena razporeditev. Knjižničarke morajo prenašati kupe knjig po več nadstropjih, prenatrpanih skladiščih, tako da nekatere že načenjajo poklicne bolezni. Tudi hišnika že leto dni zaman iščemo, saj se vsakdo premisli, ko izve, koliko bi zaslužil.«

»Zaradi velikih kadrovskih težav pa je toliko manj razumljiv predlog samoupravnega sporazuma o nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka in delitev sredstev v kulturnih dejavnostih, ki ga je pred mesecem dni pripravila skupina pri RO sindikata delavcev v kulturi, ki obravnava knjižničarstvo kot manj pomembno dejavnost, kljub naglemu razvoju, ki ga je v zadnjih desetih letih dosegel v svetu in pri nas. Po svetu je v povezovanju z informatiko postala zelo pomembna dejavnost, pri nas pa se zdi, da nekateri niso prerasli pojmovanja knjižničarstva kot ljubiteljske dejavnosti. Nedopustno je, da se je s takšnimi predsodki lotila vrednotenja knjižničarskega dela že v osnutku panožnega sporazuma celo republiška organizacija sindikatov, ki bi prva morala znati prisluhniti argumentiranim pripombam knjižničarskih delavcev.«

Tako se je čez sindikate pridušal vršilec dolžnosti ravnatelja Vitjan Petrinja, podobno pa menijo tudi

drugi slovenski knjižničarski delavci. Številnih pripomb, ki so jih poslane knjižnice k prvemu osnutku samoupravnega sporazuma, niso upoštevali. Nanje tudi niso dobili nobenega odgovora ne utemeljene zavrnitve. Kljub temu pa jih zakon o začasnih prepovedi razporejanja z delom družbenih sredstev sili k podpisu samoupravnega sporazuma, ker morajo do 1. oktobra uskladiti z njim samoupravne akte. Takoj po sprejemu sporazuma pa se bodo knjižničarji zavzeli za njegovo čimprejšnjo revizijo.

Glede načrtov za prihodnost pravi Vitjan Petrinja, da morajo upoštevati stvarne možnosti. Radi bi več ustrežnejšega prostora za skladišča, več knjig bi razporedili po policah po načelu prostega pristopa, dobili primernejše prostore za pionirsko knjižnico, glasbeni oddelek, za arhiv bi potrebovali še enkrat več prostora, kot ga imajo, in podobno. Vse potrebe in delovne naloge so zapisali v srednjeročni načrt, a se zavedajo, da papir precej prenese. Pripravljajo pa se na uvedbo računalniške obdelave poslovanja, predvsem obdelave gradiva in nabave, morda kasneje še izposoje. Že leta 1980 se udeležujejo vseh strokovnih predavanj o računalništvu in njegovem vpeljevanju v knjižnice. Tudi nekaj takšnih naprav že imajo, ki jih nameravajo z leti dopolnjevati.

Naj sklenem tale zapis z mislijo iz lanskega Zbornika: Osrednja knjižnica v Kopru živi in dela, premaguje težave, včasih tudi nasprotja, a kljub vsemu ostaja srž kulturnega bogastva Slovenske Istre.

Sonja Seljak

Posvetovanje v Novi Gorici

VKLJUČEVANJE V MEDNARODNO ZNANOST IN TEHNIKO

Društvo ekonomistov Nova Gorica prireja pod pokroviteljstvom delovne organizacije Iskra - Delta od 26. do 27. septembra 1986 v Novi Gorici jugoslovansko posvetovanje o vključevanju jugoslovanskega gospodarstva v mednarodne tokove znanosti in tehnike. Obravnavali bodo pomembne teme o ekonomiki, inovacijah, trženju, zunanji trgovini, višjih oblikah gospodarskega sodelovanja, prenosu

znanja in tehnologije in podobno.

Te teme bodo obravnavali z vidika politike ekonomije, ekonomike, prava, poslovanja in seveda praktične uporabe.

To zagotavljajo imena znanih in pomembnejših predavateljev z različnih univerz in predstavnikov našega družbenopolitičnega življenja.

Kljub temu, da bodo neka-

tere teme specifične, bo posvetovanje omogočilo poslušalcem združitev vsebine v celoto in na podlagi teh spoznanj opredelitev smeri naših poti v prihodnje.

Posvetovanje naj bi bilo delček mozaika novih prijemov pri reševanju naših ključnih vprašanj na podlagi strokovne in znanstvene razčlenitve razmer, tako kot je bilo sprejeto na kongresih.

H. S.

Z obiska v ZDA (3)

Piše: Mitja Meršol

STAVKA V CHICAGU

Rahel vetre pihlja z Michiganskega jezera in si utira pot po širokih in ozkih, ravnih in vijugastih avenijah in ulicah velemestnega Chicaga. Lep majski dan je. Ljudje se drenjajo po trgovinah, na mondeni aveniji Michigan naletiš na skupinice, ki kar na pločnikih prirejajo improvizirane koncerte jazza, rocka ali pa čisto navadnega piskanja, ki šele išče potrebno usklajenost.

Chicago mi je proti vsem pričakovanjem prirasel k srcu. Mislim sem – in to so bili verjetno predsodki še iz časov mojega prvega obiska tukaj pred dvajsetimi leti, ko me je mesto bolj divje,

nja vetra z Michiganskega jezera. Povabljen sem bil k osrednjemu chicaškemu dnevniku Chicago Tribune oziroma k javni komunikacijski korporaciji Tribune Company, ki je lastnica – poleg Chicago Tribune – še vrste drugih časopisov (med drugim tudi časnikov New York News, Daily News of Los Angeles in še kopice listov po Floridi in Kaliforniji), tovarn celuloze in roto papirja, gozdov in lesne industrije, kabelske televizije, rtv postaj v Chicagu, New Yorku, New Orleansu, Atlanti, Denverju... Družba je tudi lastnica slovitega ame-

takšnih stožastih neboprasov – pritegne mojo pozornost skupina ljudi, ki hodijo gor in dol pred nebotičnikom in nosijo transparente s stavkovnimi gesli in pozivi k bojkotu Tribune. »Ljudje, ne kupujte časopisa Chicago Tribune!« piše na transparentih. »Tribune najema po vsej Ameriki stavkokaze! Tribune troši na stotisoče dolarjev samo zato, da bi uničila družine delavcev, ki so ji nekoč zvesto služili in pomagali ustvariti donosen časopis!«

Stavkajoče nadzirajo uniformirani policisti.

Stavka kakih tisoč delavcev iz Tribuninih tiskarn in ekspedita – stavko vodijo trije sindikati – ne traja kak dan ali dva, niti ne kak teden ali mesec.

Stavka traja že od 19. julija lani.

Ne gre za boljše mezde, pravijo stavkajoči.

Grafiki stavkajo zato, ker so proti uvajanju nove (kompjuterske) tehnologije, pravijo ljudje v upravnem nebotičniku.

To ni res, trdijo stavkajoči. Ne stavkamo zoper sodobno tehnologijo, ampak zoper nečloveško ravnanje uprave, ki misli, da lahko počne z delavci, kar se ji zljubi. Smo proti tehnokratskemu managementu, ki ima pred očmi samo milijardne dobičke in zato uvaja nove neusmiljene ukrepe in odpravlja že zdavnaj izbojevane pokojninske in druge socialne ugodnosti.

Kot ena družina v enosobni »redakciji«

Stavkajoči tudi pravijo, da je bilo nekoč (in ta nekoč vedno pomeni »dobre stare čase«) čudovito delati za Chicago Tribune. To je bil nekoč, pravijo, dober časov-

pis, ki ga je imela v rokah dobra družina. Pravzaprav sta ga imela spočetka v rokah Joseph Medill in njegov vnuk Robert McCormick. Časopis se je rodil 10. junija 1847. To je bilo takrat, ko je Chicago štel vsega skupaj kakih šestnajst tisoč duš, sestavljale pa so ga v glavnem lesene barake in kolibe, med katerimi je teklo nekaj blatnih »ulic«. Ljudje so bili željni novic in časopis je bil nadvse dobrodošel. Prva številka je izšla v nakladi 400 izvodov. Natisnili so jo na ročnem tiskarskem stroju v »redakciji«, ki je zavzemala eno celo sobo v hiši, ki se je stiskala med ulicama LaSalle in Lake.

Danes ima Chicago Tribune skoraj milijonsko naklado ob delavnikih, ob nedeljah pa še kakih dvesto tisoč izvodov več.

Bili smo kot ena družina, v kateri je bilo za vse lepo poskrbljeno – tako pravijo danes stavkajoči, pri čemer je treba seveda takoj pripomniti, da to ni ravno res, saj so imeli tudi pri tem časopisu, podobno kot pri drugih podjetjih, svoje vzpone in padce, velike in majhne težave.

Toda, pravijo stavkajoči, ko je časopis imela v rokah še družina McCormick, je bilo za delovca kljub vsemu bolj poskrbljeno. Danes pa brezosebna korporacijska uprava gleda in vidi samo

statistiko in denar. Za zahteve stavkajočih pa se niti ne zmeni.

»Najpogoltnejši list«

Nekoč smo bili časopis številka ena – trdijo stavkajoči – po vsej celini smo prednjačili z novico, danes pa časopis prednjači kot najpogoltnejši list.

Košček resnice je nedvomno v takšnih in podobnih izjavah stavkajočih, čeprav so bili tudi zasebni (družinski) lastniki pogosto prav tako pogoltni podjetneži kot sedanja korporacijska uprava. Je pa seveda tudi res, da so nekatere osebnosti pri časopisu postale prave legende. Že stari Medill, prvi lastnik časopisa, ki je bil hkrati odvetnik in časnikar, je bil zlasti in predvsem podjetnik in politik. Bil je eden izmed ustanoviteljev republikanske stranke, vnet Lincolnov privrženec (pri Lincolnovi kandidaturi za predsednika je Medillov časopis seveda igral pomembno vlogo) in sploh motor časopisa. Ko je leta 1871 Chicago zajel velik požar in uničil velik del mesta, je bil Medillov časopis eden izmed glavnih dejavnikov pri mobilizaciji za obnovo, Medill sam pa je bil izvoljen za »obnovitvenega župana« prizadetega mesta. Umrl je ob prelomu sto-

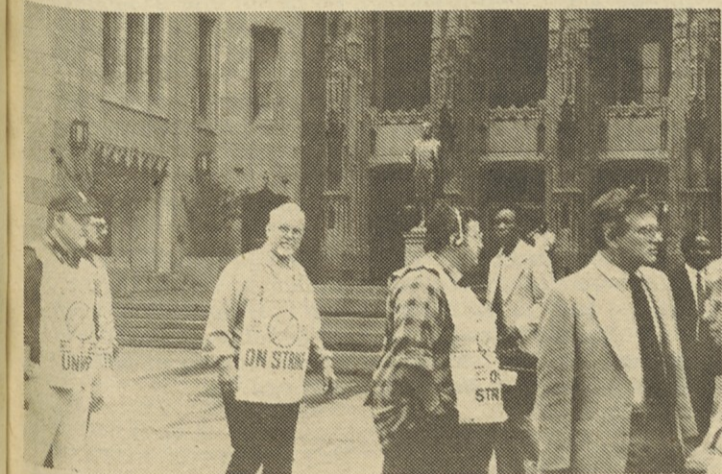
letja, nekaj let kasneje pa je vodstvo časopisa prevzel njegov vnuk Robert McCormick, ki so ga vsi klicali »polkovnik«. Ta je vedril in oblačil s časopisom polnih štirideset let, do smrti leta 1955. Pod njim je Chicago Tribune med vsemi ameriški časopisi leta 1922 prvi dobil barvni roto papir, štiri leta kasneje je objavil prvi dvobarvni celostranski oglas, leta 1939 pa prvo veliko barvno fotografijo. »Polkovnik« je v začetku dvajsetih let tudi objavil natečaj za upravnost stavbo časopisa; na natečaj se je prijavilo 167 arhitektov iz 23 držav. Pod »polkovnikom« je časopis prestal obe vojni...

Danes dobrega starega družinskega časopisa ni več. Časopis ne služi več obveščanju, ampak denarju, pravijo stavkajoči in zato pozivajo mimoidoče, naj ga ne kupujejo.

Časopisna uprava pa ne pravi nič, ampak še naprej izdaja tak časopis, kot je, skratka izdelek, ki družbi dobro nese. Letos bo korporacija imela več kot 1,25 milijarde dolarjev čistega dohodka, skupna vsota delnic pa je vredna več kot 2,2 milijarde dolarjev.

Časopis je pač (vsaj v ZDA) tržno blago. Stavka pa tudi še traja.

Prihodnjič: Vnovič obiskani New York Times

Stavkajoči grafiki pred stavbo časopisa Chicago Tribune (Foto: Mitja Meršol)

malone surovo potegnilo v svoj vrtinec, da se bom sprehodil skozi torzo industrijske revolucije in alcaponijskega gangsterizma, toda bilo sončno, polno življenja, z močnim romantičnim nadihom, hkrati tudi bolj lagodno od, denimo, newyorškega človeškega mravljišča.

riškega baseball kluba Chicago Cubs.

Stojim pred starikavim nebotičnikom na Michiganski aveniji, v katerem je sedež Chicago Tribune. Nebotičnik je zgodovinsko zaščitena spomenik. Zgradili so ga leta 1921 in je bil tedaj eden izmed prvih nebotičnikov v Chicagu.

Bojkot

Toda bolj od same stavbe – konec koncev sem po Ameriki videl lepo število

Pogledi

MED JAVNOSTJO IN SKRIVNOSTJO

Nadaljevanje in konec članka Jurija Gustinčiča iz Nina (17. avgust 1986)

Razumljivo je, da so včasih zadržanost in prefinjenosti kritičnega izražanja povsem umestne. Toda naša javnost vse bolj razdraženo prenaša tisto odpoved sorazmerni lagodnosti, ki jo zavzemamo do enega in drugega razvitega bloka, kjer so naši ekonomski interesi veliko bolj koncentrirani. Tako smo naše prijatelje tudi navadili na pooblaščenost popustljivost kritike in sebi preperečili možnost, da bi nanje kolikor toliko vplivali.

Iraška tema zahteva globlje in bolj objektivno obravnavanje, ki pa zato, ker ni lahko, ni nič manj nujno. Veliko stvari je treba pretestiti in tako tudi vprašanje, kdo je začel in kje leži »izvirni greh«. Zakaj se ne bi neobremenjeno spustili v razmišljanje o šiiški ideološki in propagandni nevarnosti z iranske strani in o tem, ali je zadostovala za »casus belli«, zaradi katerega je Irak prvi napadel?

Kje smo ali bi morali biti? Ali lahko predlagamo izhod, če nismo razjasnili vzrokov? In terorizem? Omenjam ga kot primer za nejasnosti, ki nastajajo tudi zato, ker ni javnega razpravljanja o tej ključni temi bojevanja v mirnem času. Spomnimo se, kot smo več kot skopo obveščeni, prišlo do manjšega incidenta, ko se je ameriški državni sekretar razjezil zaradi načina, na kateri izvzemamo osvobodilni boj, ko je govor o terorizmu. Pozneje je naša diplomacija jasno izjavila, da smo proti kakršne-mukoli terorizmu.

Toda kaj to pravzaprav pomeni? Mar imamo bolj natančno definicijo terorizma in meje z osvobodilnimi potezami? Stvar je resna, ker kako naj sicer vemo, kdaj ob-

sočiti neko dejanje za teroristično.

Kako je to težko in kako lahko to zbežava tudi »pravoverne«, kakršni so Američani, kažejo spomladanske težave na Kapitolu okoli tega, ali nekaterim beguncem iz IRE priznati status političnih borcev, ali pa jih je treba vedno izročati Britaniji.

Seznam tem »za razpravljanje«, ki bi bilo koristno tudi za našo diplomacijo in za zunanjepolitično vzgajanje najširše javnosti, bi zlahka podaljšali. Vendar to ni namen članka. Pustimo vprašanje, kaj manjka, pa si zastavimo neko drugo, nič manj važno zakaj manjka! V nekem našem časniku je načelno razmišljalo o tem drugem vprašanju zelo ugleden funkcionar in dejal, da zunanjepolitičnemu razpravljanju manjka samoupravna razsežnost, ki naj bi vključevala stalno zanimanje vseh delegatskih forumov – tudi občinskih! – za zadeve zunanje politike.

Nisem prepričan, da bi občine našle čas in voljo za vsakotedensko razpravljanje o zunanji politiki, kot tudi za polnjenje transmisije navzgor. Pa vseeno recimo, da je to mogoče. V tem primeru se mora nujno okrepiti osnova obveščanja, to pa ne morajo biti samo zaupni bilteni, temveč občila, ki bi z lastnimi prizadevanji stvari pretresala in odpirala vsej družbi tek po javnem razpravljanju na »vsakodnevni osnovi«.

Ko se pri nas celo posamezni politiki pritožujejo, kako skopa so uradna sporočila o tujih obiskih, izhajajo na primer iz ocene zadnjega neuradnega obiska Cossighe v Dubrovniku, kjer je kar precej povedal, med drugim

o podrobnostih iz življenja italijanske manjšine v Jugoslaviji ali iz uredničenja Osimskih sporazumov, in blago kritiziral – naša javnost pa je o tem izvedela samo toliko, kolikor zna italijansko in bere italijanske časopise.

Večkrat po drugi svetovni vojni, zadnjič pa resno pred desetimi leti, je bilo celo predlagano, da bi »ukinili« dopisništva naših časopisov v tujini, in sicer kot prvi korak k »poenotenju« obveščanja, ki bi vsako razpravljanje napravilo brezpredmetno, in to najprej v tisku, nastopa zaradi njegove vloge povsod in tako tudi v forumih. Poskus je propadel zaradi gorečega zavzemanja pokojnega Mitje Gorjupa in novinarjev iz več uredništev. Toda še dandanes imamo centralizirano razdeljevanje agencijskih novic. Kaj bodo v naših časopisih, na radiu in televiziji prevzeli od Reuterja, TASS, UNITED PRESS ali Hsinhue, je v rokah za to odgovornih ljudi, katerih znanje ni v ničemer večje kot znanje njihovih političnih tovarišev po redakcijah. Občasna prizadevanja pogumnejših glavnih urednikov in redakcij, da bi sami izbirali svetovne novice, niso obrodila sadov.

Ne verjamem, da je tako mogoča tista odgovorna, vsestranska obveščenost javnosti, za katero je, s popolnim upoštevanjem naše zapletenega položaja in občutljivosti, naš tisk popolnoma sposoben. Vsiljuje se tudi ta sklep: brez takega »cvetenja več cvetov« dvoimim, da je mogoče pravo samoupravno razpravljanje o zunanji politiki. Priča za to so drugi sektorji našega življenja.

Izletniki! Ljubitelji narave! Gorniki! Pozor!
Knjiga za vas!
Vodnik po peš poteh

V knjižici je opisanih vseh 55 slovenskih planinskih, spominskih in drugih poti, namenjenih ljubiteljem narave in sprostitve v njej. Vsem potem so priložene skice, brez njih so le tiste, ki ne potrebujejo zemljevida. Opisi poti naj bi bili predvsem spodbuda vsem tistim, ki po poteh organizirano hodijo in nabirajo žige. V Vodniku je tudi seznam vseh obveznih in neobveznih točk razširjene SPP s podatki o nadmorski višini, času hoje in prostor za žig. Vodnik naj bi mnogim pomagal pri izbiri nedeljskega ali dopustniškega izleta. Zamislite se izlete na stotine, toliko, kolikor je vrhov in izletniških in turističnih krajev v opisih. Opisom je dodan še indeks – imensko kazalo večine geografskih in osebnih imen (kmetij). Ob imenih je številka, ki označuje zaporedno število poti. Knjižica obsega 190 strani, velikost 12,5x16,5 cm v polivinilnem zaščitnem ovitku in je podobna drugim slovenskim gorskim vodnikom. Cena 750 din.

NAROČILA POŠLJITE NA NASLOV: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43. Kupite pa jo lahko neposredno v vseh knjigarnah po Sloveniji in slovenskih planinskih društvih.

NAROČILNICA
Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo . . . . . izvodov knjige VODNIK PO PEŠPOTEH in . . . . . izvodov knjige JOGING

Naročeno pošljite na naslov: . . . . .

Ulica, poštna št., kraj: . . . . .

Ime in priimek podpisnika: . . . . .

(datum) (žig) (podpis) (naročnika)

Zanimiv poskus v Zdravilišču Dolenjske Toplice

ŠOLA PROTI BOLEČINAM V HRBTENICI

Bolečina v hrbtenici ali bolje rečeno v posameznih delih hrbtenice je pogost pojav. Število bolnikov hitro narašča in pomeni že kar problem v zdravstvu.

»Vzroke tega splošnega pojava je treba iskati predvsem v sodobnem načinu življenja,« je v daljšem pogovoru dejala zdravnica **dr. Marija Gažič**, vodja medicinske službe Zdravilišča Dolenjske toplice; sodobni način življenja zahteva od ljudi čedalje manj telesnega naprežanja, športna rekreacija pa pri večini še zmeraj ni nadomestek za dejavnost, ki je bila prej bistveni sestavni del načina življenja.

Hitra industrializacija je pripeljala do novega odnosa med delavcem, delovnim mestom in zaščito na delovnem mestu. Okoliščine za delo niso prilagojene delavcu, ki dela v prisilni držini ob neustreznih obremenitvah. Slaba drža, dolgo sedenje, telesna nedejavnost, neustrezni gibi in obremenitve imajo za posledico okvaro hrbtenice, njene degenerativne spremembe.

Najbolj sta prizadeta vratni in ledveni del hrbtenice in sicer zaradi njihovih anatomsko-funkcionalnih posebnosti. To sta področju največje statične in dinamične obremenitve, kjer dobro gibljiv segment prehaja v izrazito manj gibljivi del: lumbosakralni ali cervikotorakalni prehod.

Kot posledica degenerativnih sprememb se pojavljajo bolečine, bolečinski sindromi v hrbtenici z različnimi kliničnimi slikami. Pri vseh prevladujejo bolečina, mišična napetost, omejena gibljivost ter oddaljeni simptomi (roke ali noge), odvisno od živčne povezave.

V razvitem svetu namejnajo tej problematiki veliko pozornost. Organizirajo različne klube, »šole«, predvsem pa se zavzemajo za izobraževanje bolnikov, da postanejo aktivni pri zdravljenju svoje bolezni.

Zato in zaradi velikega števila bolnikov s hrbteničnimi težavami smo se v Zdravilišču Dolenjske toplice odločili, je pripovedovala dr. Marija Gažič, za »šolo za boj proti bolečinam v hrbtenici«. V šolo naj bi vključili vse bolnike, ki imajo takšne težave in prihajajo k nam.

Pripravili smo ponudbe za samoplačnike v obliki desetdnevnega paketa ter ponudbi za organizacije združenega dela v obliki sedem ali desetdnevnega bivanja pri nas. Predvsem želimo sodelovati z delovnimi organizacijami novomeškega območja. Nudimo tudi krajše preventivne programe, na primer redno tedensko telovadbo v bazenu in prosto plavanje, je pripovedovala dr. Gažičeva.

Za zdaj ponujajo program šole:

- Za zdravstvene domove in obratne ambulante:

- a) pregled pri specialistu fiziateru in programiranje zdravljenja,

- b) zdravljenje s hidrogimnastiko, medicinsko gimnastiko, različnimi protibolečinskimi procedurami ter ročno ali podvodno masažo,

- c) izobraževanje s predavanji;

- Za samoplačnike – 10 dnevni paket:

- a) pregled pri specialistu,
- b) izobraževanje s predavanji,
- c) medicinska in hidrogimnastika;

- Preventivni program za

organizacije združenega dela:

- a) teoretični del, predavanja
- b) medicinska in hidrogimnastika.

Da bo »šola« lahko čim uspešnejša, bodo pripravili pisno gradivo za predavanja in praktična navodila z vajami za paciente.

Stane Urek

Redna rekreacija – najboljši zdravnik za hrbtenico

Vzpon kolesarjev na Grossglockner – Veliki Klek

V TREH DNEH 655 KILOMETROV

Kolesarska sekcija Aera je skupaj z Merxom, Mlekarno, Varnostjo in Alposom pripravila tridnevno akcijo – vzpon po gorski cesti na Grossglockner do Franz-Josef Hoh 2460 m visoko.

Moštvo smo sestavljali Boštjan Demšar, Janez Črepinšek, Aco Ibrahimov, Igor Nunčič, Bojan Vodlan, Srečko Aydič, Jože Zupan, Franc Žgank in Marjan Rejc.

Startali smo v petek, 8. avgusta, izpred Nove grafike. Po kratkem ogrevanju smo se prek Titovega Velenja in Slovenj Gradca pripeljali do mejnega prehoda Vič. Tam smo uredili formalnosti zaradi koles in fotoaparata in zakolesarili v Avstrijo. Čez Velikovec smo mimo Celovca privozili do Vrbskega jezera. Ustavili smo se na zasebni plaži in se po burnem razpravljanju navsezadnje v jezeru brezplačno tudi okopali. Nato smo prek Beljaka nadaljevali pot do Špitala. Tam smo se osvežili s pivom, do cilja pa nas je čakalo še 60 km poti. V Winklenu smo se spet ustavili, se umili v ledeno mrzlem Möllu, povečerjali in se s spalnicami vrečami odpravili na bližnji senik na zaslužen počitek.

Zanimivosti prvega dne: vsi jemo sir, saj ga imamo s seboj 30 kg. Bojan ima tri rezervne tabularje, vendar so vsi v avtomobilu, ki je 10 km pred nami... Srečkov stric nam podari dve steklenici vina, Jože pa »nažica« dve cigareti in vžigalnik. Povprečna hitrost 32,6 km/uro. Prevozili smo 285 km.

V soboto smo vstali pred zoro in se odpravili na 40 km

dolgo pot do vrha. Po kratkem postanku v Heiligenblutu smo se začeli vzpenjati. Na poti sta se nam pridružila s kolesi še Igor in Srečko. V osemnajstih kilometrov dolgo cesto z 12% klanecem smo se zagrizli vsak po svoje; nekateri s »cirkularji« na 25 zob, drugi s težkimi 20 zobmi. Sonce je pripekalo,

bidoni so se praznili, strmina je bila vedno hujša, na srečo pa cilj vse bliže. Prijetno utrujeni smo se pripeljali na razgledno ploščad in smeje dvignili roke, saj smo vedeli, da smo zmagali. Nebo je bilo brez oblaka. Veliki Klek se je ponosno dvigal nad ledenikom. Pritiskali smo na fotoaparate, obiskovalci so nas spoštljivo opazovali, saj so vedeli, da še z avtomobilom ni lahko priti na vrh. Nakupili smo spominke, napisali razglednice in se spustili v dolino.

V Winklenu smo pomalicali in nazdravili uspehu. Na poti do Vrbskega jezera smo se ustavili še v Kolbnitzu in

se okopali. K Vrbskem jezeru smo prikolesarili v mraku in se ustavili na dveh zasebnih plažah, kjer smo se z užitek okopali. Nato smo povečerjali, se v bližnji gostilni osvežili s pivom in odšli počivat.

Zanimivosti drugega dne: nekateri že vihajo nos, ko slišijo, da bomo jedli sir. Vsi prikolesarimo na cilj. Igor je prvi na vrhu in prvi v dolini. Srečko je dober kuhar. Boštjan je spet našel »bližnjico«. Lastnik gostilne nam plača dve rundi piva (Aco praznuje rojstni dan). Največja hitrost 94 km/uro. Ta dan prevozimo 210 km.

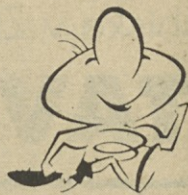
V nedeljo smo vstali ob zori, se okopali v jezeru, in se po zajtrku počasi napotili

proti domovini. Po odcepju z avto ceste smo petnajst minut lovili Srečka in ga pred mejo tudi ulovili. Osvežili smo se že doma, v Dravogradu. Nato smo nadaljevali pot prek Hude luknje, Titovega Velenja in Dobrne v Strmec. Tam smo si privoščili obilno kosilo, se še zadnjikrat okopali in se nato vrnili v Celje.

Zanimivosti tretjega dne: sir jedo samo še posamezniki. Joniju se je v Hudi luknji »utrvalo«. Zaradi prhanja je zmanjkalo piva. Prevozili smo 160 km.

V vsej akciji smo brez nezgodb prikolesarili 655 km. Aco

Najprej ogrevanje

Telesna vadba oziroma športna rekreacija mora biti dovolj intenzivna, da je obenem tudi učinkovita. Lahkotna hoja le poživilja, šport, pri katerem se znojimo, prilagaja telo povečanim obremenitvam, preveč naporna vadba pa škoduje. To je eno izmed osnovnih pravil sodobnega športnega treniranja; zato ga kaže spoštovati. Ne premalo, ne preveč, po možnosti vedno ravno prav.

Ko se odločimo za vadbo, ne smemo pozabiti na ogrevanje. Pri tem je odločilnega pomena pospešeno delovanje srca in poglobljeno dihanje. Ko sedimo v avtomobilu, je frekvenca pulza okoli 65 utripov na minuto. Za športno aktivnost pa moramo organizem tako ogreti, da pospešimo delo srca in ga pripravimo na večje obremenitve. Poskrbeti moramo namreč za povečano oskrbo mišičja s kisikom in za vključitev oziroma aktiviranje najtanjših žilic v organizmu. Če ni dovolj dotoka krvi, je zato tudi premalo kisika, pri čemer so zahtevnejša opravila skorajda nemogoča. Zato se je za napore potrebno pripraviti oziroma ogreti.

Če bi se kar na lepem, brez priprave, odločili za večji telesni napor, mu preprosto ne bi bili kos. Tvegali bi celo to ali ono poškodbo, saj si prav pri nenadnih obremenitvah zelo pogosto natrgamo mišice ali poškodujemo hrustanec.

Na potrebno ogrevanje torej ne gre pozabiti. Prav tako pa je tudi zelo pomembno pravilo postopnosti, to je od lažjega k težjemu. Če smo premalo poučeni, če smo v dvomih, je veliko bolje, da se odločimo za lažje napore in ne pretiravamo. V športu imajo uspehe le tisti, ki vadijo pravilno in redno.

Biološko dognanje, da delo razvija organe, pa ne velja samo za mišice, srce, pljuča in druge organe, temveč tudi za možgane. Samo človek, ki je v vseh obdobjih življenja aktiven, ki se nenehno izobražuje in ima čas tudi za rekreacijo, ostane umsko in telesno dolgo pri močeh. Nič ni podarjenega...

Ul.

BREZ BOGATIJE DO ZLATEGA ODLIČJA

Po pripravljalnem obdobju za letošnje svetovno prvenstvo v vaterpolu je spadala jugoslovanska reprezentanca med favorite. Ko pa se je tik pred odhodom v Madrid poškodoval najboljši igralec in kapetan moštva Milivoj Bebič, so veliki upi splahneli, mnogi pa so naše moštvo odpisali. Kako s tako oslABLJENO reprezentanco poseči v sam svetovni vrh?

In kar se je zdelo pred začetkom svetovnega prvenstva v Madridu povsem nemogoče, je postalo – mogoče. Jugoslovani so pokazali znanje, srčnost in športnega duha v najboljšem pomenu besede. Izjemna finalna tekma bo ostala zapisana v zgodovini vaterpola in športa sploh z velikimi črkami. Srečanje je namreč s svojimi štirimi podaljški zahtevalo nečloveške napore. Zmagali so najboljši med najboljšimi, reprezentanca Jugoslavije, ki je prišla na svetovno prvenstvo sicer oslABLJENA, toda polna volje, zagnanosti in borbenosti. In prav to je bilo, kot se je pokazalo, kasneje, odločilno.

Naj gledamo s tega ali onega zornega kota, je dosegla naša reprezentanca vaterpolistov v Madridu svoj največji uspeh na svetovnih prvenstvih. Dvema naslovoma olimpijskih prvakov iz Mehike (1968) in Los Angelesa (1984) je dodala še naslov svetovnega prvaka. Ob tem zmagoslavju je vredno posebne pozornosti to, da zlata kolajna še zdaleč ni naključje, temveč rezultat strokovnega dela, zagnanosti, garanja, velikih prizadevanj in, kot dobro vemo, razmeroma

skromnih finančnih vlaganj. To moramo poudariti, saj mnogi v jugoslovanskem športu zatrjujejo, da je mogoče segati po zvezdah le s polnimi žepi. Pa očitno gre tudi brez bogatije, brez razsipnega življenja in zapravljanja v mondenih svetovnih športnih in turističnih središčih.

Najmočnejše orožje naših v Madridu sta bila torej igra in srčnost. In v tem pogledu so Jugoslovani presenetili svetovno javnost in dali v koš svoje tekmece. Naša reprezentanca je ves čas igrala na zmago, brez hazardiranja, brez odvečnih in vselej tako spornih računanj. Kalkuliranje se namreč tudi v športu prepogosto ne obnese. medtem, ko so čisti računi in srčen boj vse kaj drugega.

Prav zaradi vseh teh lastnosti in tega, kar so pokazali vaterpolisti na svetovnem prvenstvu v Madridu, bi se veljalo zamisliti in napraviti nekatere primerjave v jugoslovanskem tekmovalnem športu. Kaj vse je mogoče storiti s poštenim in kakovostnim delom, z ljudmi, ki so v pravem pomenu besede – športniki. Te primerjave bi bile gotovo zanimive in poučne. Ni vse, povsod in vselej odvisno samo od denarja, od velikanskih sredstev in neomejenih možnosti. V našem primeru smo bili namreč priča izjemni »muziki za malo denarja.« Toda za veliko borbenosti, požrtvovalnosti, vztrajnosti..., za veliko tistega, kar primanjkuje mnogim našim drugim športnikom.

Andrej Ulaga

42 let Unità operaia – Delavske enotnosti

VSTAJA DELAVCEV ZA OSVOBODITEV TRSTA

Piše Franc Lipovec-Tine
organizator gibanja Delavske enotnosti na Tržaškem

Na področju 4. sektorja pa so se Nemci še v zgodnjih nočnih urah umikali iz Rižarne. Tako so borci škedenjskega bataljona prišli do novega skladišča orožja, s katerim so lahko oborožili 600 mož. Zdaj je bil ves ta sektor čist; opraviti je bilo treba samo še s tovarno Alba in sosednjimi skladišči CRDE, kamor se je po 27. aprilu zateklo okoli 900 Nemcev, fašistov in ustašev. Le-ti so okoli 14. ure poskušali izpad proti mestu, toda škedenjski bataljon jih je pognal nazaj. Škedenjci so v tem boju uporabili oklepni voz, ki so ga v prejšnjih bojih zaplenili borci 3. sektorja. To zadnjo sovražno postojanko na vzhodnem območju mesta so nato blokirali naslednji dan pa so jo redne jugoslovanske čete 4. armade uničile. Še pred tem pa so borci 3. in 4. sektorja na istrski cesti zajeli in razorožili kolono 1000 nemških vojakov, ki se je umikala iz Istre. Demoralizirani in preplašeni Nemci se niso preveč upirali. Istega dne popoldne so se predhodnice 9. dalmatinske divizije približale mestu, zvečer so bile že na Kolonkovcu in v Škedenju. Na poveljstvu 4. sektorja so tega dne zvečer izdelali načrt za napad na nemško postojanko v tovarni Alba.

V noči na 1. maj so redne jugoslovanske čete že prodrle v središče mesta in začele v nočne uri še preostale osamljene in bolj utrjene sovražnikove postojanke. Tudi v teh bojih so enote Komande mesta sodelovale z rednimi četami jugoslovanske narodnoosvobodilne vojske.

Prvega in drugega maja so bila vsa oporišča zavzeta in mesto popolnoma osvobojeno

Le najmočnejša postojanka na Opčinah je padla šele 3. maja. Predhodnice 8. angleške armade so prišle v Trst šele 2. maja popoldne. Pred vhomom so jih sprejeli predstavniki tržaških uporniških sil, na čelu s politkomisarjem Francem Štokom-Radom. V štiri – do petdnevem boju so enote Komande mesta narasle na okoli 7500 borcev.

Če se ob vsem tem vprašamo, kakšen je bil delež Komande mesta pri osvoboditvi Trsta in kakšen političen pomen je imela tržaška vstaja, lahko odgovorimo takole: Komanda mesta Trst je na svojo pobudo in pod svojim vodstvom ustanovila uporniške vojaške enote, izurila njihova vodstva in

vodstva vojaških sektorjev, na katere je razdelila mesto. Komanda mesta Trst je že pred prihodom čet IV. armade izdala ukaz za napad na sovražnika. Uporniškim vojaškim enotam je uspelo popolnoma razbiti vse kolaboracionistične formacije, dezorganizirati nemške sile v mestu, jih osamiti in jih stisniti v nekaj utrjenih oporišč, dokaj oddaljenih drug od drugega. Tako so redni jugoslovanski vojaki olajšali dokončno osvoboditev Trsta in jo pospešili.

Poseben pomen pa ima dejstvo, da je v boju za osvoboditev Trsta aktivno sodelovalo tržaško protifašistično prebivalstvo, zlasti tržaški delavski razred, kar je dvignilo njegovo zavest in občutek lastne moči in odgovornosti v boju za napredne demokratične družbene odnose. Tržaška vstaja je v resnici izražala hotenje tržaških delavskih množic po spremembi družbenih razmer, pripravljenost, da si z orožjem v rokah izbojujejo svojo ljudsko demokratično oblast, ki naj bi odprla pot v graditev socialističnih družbenih odnosov. Ta misel in hotenje tržaških delavskih množic sta bila navzoča od vsega začetka tržaškega osvobodilnega gibanja.

Postopna krepitev osvo-

Partizani vkorakajo na glavno tržaško ulico – Via Carducci.

bodilnega gibanja, združevanje protifašističnih organizacij v enotno protifašistično fronto, ki je zajela večino tržaškega prebivalstva, je ustvarilo razmere za usta-

Generalmajor Dušan Kveder (prvi z desne) je postal prvi komandant osvobojenega Trsta.

novitev organa ljudske oblasti. Ko se je bližala poslednja bitka za osvoboditev Trsta, je bila v noči z 12. na 13. april 1945 sklicana skupščina predstavnikov vseh slovenskih in italijanskih protifašističnih organizacij, ki so sodelovale v osvobodilnem gibanju (KPS, KPI, OF, DE, slovenske in italijanske množične organizacije žena in mladine). Na tej skupščini je bil izvoljen slovensko-italijanski protifašistični odbor – CEAISL – ki je dobil nalogo, da vodi politično akcijo in oboroženi boj do osvoboditve in pripravi vse za prevzem oblasti v mestu po zmagi in osvoboditvi. Ta bodoči organ oblasti se je temeljito lotil dela in z oboroženo vstajo sklenil zmagovito pot tržaškega osvobodilnega gibanja.

NAGRADNA KRIŽANKA

29

Delavska enotnost	DOMAČI UČITELJ, ŠOPONAV-LJALEC	ROMAN L. N. TOLSTOJA	IME IN PRIIMEK SLOVENSKE PISATELJICE (+VRNITE SE SINOVCI+)	SESTAVIL: R. NOČ	OTOK V SREDNJOZEMLJU	VRSTA RAZCVETJA	PESNICA ŠKERL	VIDAV IVAN	PLATINI PODOBNA KOVINA (znak Ir)	MLINSKI ZLEB	SUMERSKA BOGINJA PLODNOSTI	RAZRIT, RAZTRGAN SKALNAT SVET	TANTAL
ZNANA PERSERNOVA PESEM			RAZJEDA NA KOŽI ALI SLUZNICI	PIANIST									
SOD. SLOV. PESNIK IN GLEDAL. KRITIK (FRANCE)				BAKRO-RISBA TURŠKI FEVDALNI SISTEM									
REDKOST								MIT. PRVI LETALEC PEVKA ZUBOVIC					REDEKAST PLANET
VRSTA ACETATNE CELULOZE						ŽENSKA, KI SE UKVARJA Z RANOCELNIŠTVOM	BULA ŽELEZNEGA TKIVA PODTALNO DELOVANJE						
OKRAJŠ. AMERIŠKO ZEN. IME (PAMELA)			IT. KIPAR IN GRAFIK (MARINO) KESANJE							OČE FR. FILM. IGRALKA (ISABELLE)			
VRESJE					BOSENSKO MOŠ. IME NJORKA						JANKO RUDOLF ITALIJ. IME REZIDE		
PREBIVALEC TEHERANA									ŠPORTNO OBLAČILO DUŠA UMRLEGA PRI SLOVANIH				
ŠPANSKO ZEN. IME				GOVORJE-NJE LAZI ČEBELI PODOBNA ŽUŽELKA								AVSTRIJ. SMUČAR (HANS)	NATRIJ
MREŽASTA TKANINA			RDEČERJAVNA BARVA ENAKA SOGLASNIKA					NORVEŠKI JEZIKO-SLOVEČ (IVAR) ARGON					
POLDRAG KAMEN S ČRNIMI PROGAMI						ZNESEK, KI SE PLAČA ZA ZAKOL ZIVALI							
MAJHNA RACA									OREL IZ GERM. MITOLOGJE				Delavska enotnost

Rešitve pošljite do 9. septembra 1986 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 43, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 29. Nagrade so 1500, 1400 in 1300 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 27

PLAVE, OMIKRON, RICARDO, PATRESE, ENEJ, ROOT, OPS, DOTEKANJE, PAIR, SVATOVANJE, AO, TET, SO, OAKLAND, ANIS, GOS, LAN, VT, KIRST, OBALA, NUNATAK, AGADIR, IRAN, DARVINIST, KANE, RITT, RAA

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 27

1. nagrada 1500 din: IVANKA HVALICA, Cankarjeva 13, 64240 TRŽIČ
2. nagrada 1400 din: EDI PLAZNIK, Prečna pot 25, 61410 ZAGORJE OB SAVI
3. nagrada 1300 din: FELIKS ROBNIK, Tupaliča 33, 64205 PREDDVOR

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavska enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo. Izdaja CGP Delo – tozđ Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštne predal 313-VI, telex 31 787. Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik. Odgovorni urednik: Franček Kavčič. Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem, dopisništvo), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Franceškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska uređitev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, sport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec) Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica). Pomočnik direktorja tozda: Milan Živković. Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942. naročniška centrala 318-855. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij Ljubljana, Celovška c. 43, 318-855 in 321-651. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323-951. Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403. Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923. Ziro račun 50100-603-41502. Knjižarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891. Posamezna številka Delavske enotnosti 65 din, letna naročnina 3.380 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poština plačana v gotovini. Tisk CGP Delo, tozđ Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35. Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfređ Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vljako Krivokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

Neurje po neurju v Bevkah

POMAGAJ SI SAM – OBČINA TI NE BO

Ja, v Bevkah je res hudič. Tako ali tako. Obiskali smo jih sicer v torek, tri dni po neurju torej. Cesta je prevozna, ljudje večinoma na strehah, kozolcih. Toda podoba vasi je še vedno grozljiva. Podrta mogočna drevesa, kupi opeke po tleh, razbita okna, porušeni kozolci, širom razmetano seno... Neme priče, kako jo zna narava zagosti človeku, kako je kljub vsemu napredku prepuščen njenim neukrotljivim silam. Toda, če te sile zdvijajo nad njim – mar ni prav napredek (predvsem v medsebojnih odnosih) tisti, ki človeku spet pomore na noge?

Torkovo popoldne v Bevkah je zamajalo to prepričanje. Boris se ni mogel odtrgati s strehe, na kateri ždi že tri dni. Toda njegovemu očetu so skoraj privrele solze, ko je opisoval neurje:

»Saj ni dolgo trajalo vse skupaj. Privršelo je, se zavrtelo, podrlo in odneslo. Le nekaj minut, toda minut groze. Človeka je vlekel ven, da bi kaj preprečil, kje pomagal. Toda kje boš stopil v tisto točo zdrobljene opeke, tramov, steklenih drobcev in vejevja, česar je bil zrak poln. Tolklo je kot vrag.

Strah je minil, stopili smo vkup in se lotili dela. Toda potem je prišla prava bolečina. Kar stopite na vas in povprašajte.

Seveda smo stopili. Povprašali tudi. Ni lahko v vprašanji nadlegovati ljudi, ki že četrti dan garajo od zore do mraka in čez. To tako ali tako, a tokrat so nas spremljali še posebno mrki pogledi. Šele pozneje smo se zavedli,

da predvsem zaradi beležnice v rokah. Beseda je stekla, ko smo se oglasili v improviziranem štabu sredi vasi:

Ostali smo sami

»Kaj bi pa radi, saj sem že dopoldne po radiu povedala, kako smo v stiski ostali sami. Toliko sem bila že kritizirana zavoljo teh besed, da ni več kaj dodati,« nam je povedala Erika Likar, sekretarka OO ZK KS Bevke in predsednica komiteja za SLO v tej vasi. Zanimalo nas je, kdo jo je s kritiko skušal utišati:

»Le kdo, kritizirani vendar. Glejte, klicala sem na radio in obljubili so, da se bo oglašil novinar. Ni se! In pri tem bo menda ostalo. Ker smo skritizirali občino, ki nam ni prav nič pomagala, jih dobivamo po buči in še jih bomo.«

Počasi smo se le dokopali do tega, zaradi česar so v Bevkah pravzaprav zasovražili občino:

Dva dni brez vode in elektrike

»V soboto, nedeljo smo garali. Zenske so čepele po strehah, otroci so pomagali, no, vsi. Jasno, da moramo sami poprijeti, saj je škoda velikanska. Do tal je porušeni 20 kozolcev in gospodarskih poslopij, pod njimi je pokopalo traktorje, stroje, 106 stavb je odkrilo več kot 30-odstotno, težko bi našli hišo, ki ni vsaj malo prizadeta. Drevje je pometalo sem in tja, zaprlo cesto...

Tisti, ki jih je manj prizadelo in so doma hitreje opravili, so brez odlašanja priskočili na pomoč bolj oškodovanim. Toda vsi smo pričakovali pomoč tudi od drugod. Ta pomoč pa je bila videti takole:

Pol ure pred nevihto smo ostali brez elektrike in pol ure po nevihti tudi brez vode. Pet let se pregovarjamo z občino, ker vas ima zajetje, je pa prazno in ne more biti

rezerva za takšno silo. Količkrat sem klicala, pa mi je občinski načelnik LO Jože Prvinšek obljubil strokovnjaka, ki nam bo pojasnil, zakaj smo brez vode. Kar naravnost sem mu zabrusila, da potrebujemo strokovnjaka, ki bo dal vodo in ne toliko let pojasnjeval, zakaj je nimamo. Otroci in živina pač ne razumejo opravičil, enostavno potrebujejo vodo. Kaj če bi še zagorelo?! Cesta je bila povsem blokirana, mi dva dni brez vode – v soboto zvečer sem klicala vrhniško milico, da je tu vse križem kražem. Da je na Vrhniko tudi, so mi odvrnili in dodali, naj se znajdemo.

Prazne obljube

Saj smo se, kolikor smo mogli in znali. Ni stal vsak za svojim plotom, s skupnimi močmi smo takoj očistili cesto... »No, saj kaj pa še lahko storite?!« so dejali na milici in s tem smo opravili.

V nedeljo so na srečo prišli gasilci iz Dragomerja in pokrili šolo, v ponedeljek so gasilci iz Loga tudi prišli na pomoč. Lep občutek, da vendarle nisi čisto sam. Vojška se je odrezala – kolikor so je dali. Tudi manj, kot so obljubili.

V nedeljo zvečer smo imeli sestanek na občini Vrhnika. Obljubljali so gradbeni material, ki da ga bo dovolj. Vsak ga bo lahko dvignil z osebno izkaznico, kmetje kooperanti pa z naročilnico. Ljudje so verjeli – toda materiala ni bilo, ali ga ni bilo pravi čas, ali ga je bilo premalo. In kar je najbolj ogorčilo ljudi, dobil si ga le za gotovino. Opeke še zdaj ni!

Okoli nas so se začeli zbirati ljudje, nekaj vaščanov in potem smo videli, da tudi nekaj Vrhničanov. Mož, ki se je prvi vpletel v pogovor, je namreč začel prepričevati, da je materiala dovolj. Ko je dvignil glas, se je Erika razburila:

Najprej kritika, potem politika

»Onemogočijo me lahko, prepričanja pa mi ne morejo vzeti. Tole, vidite, je predsednik občinskega komiteja ZK Vrhnika (malo prerokanja, kdo ima pravico koga predstaviti in kdo se mora predstaviti prvi, pa kanček sektašenja, češ, kaj bi pomagali, ko pa imate čas, da tudi cerkev pokrivete, odgovor, da gre končno za spomeniško zaščiteno dragočnost...«

Prvi komunist Vrhnike se je potkal po prsih, da gre očitno za nevhvaležnost, saj že od 13. ure na svojo pobudo skupaj z drugimi pomaga...

»Vse imam zapisano,« ga je zavrnila Erika Likar. »Ob pol štirih ste prišli in za to ste se zmenili šele po mojem nastopu na radiu. Prej nas nihče še povohal ni. Vidite, zdaj bo krajevna skupnost tista, ki je odpovedala, ji je šlo že na jok.« Hudič pa taka organizacija. Nič nas ne sme presenetiti, to se že znajo iti, ko lahko v poročilo pišejo same rožice. Ko gre zares, se pa pokaže gniloba. Samo vojska se je odrezala, kot se spodobi in pa krajani sami! Zdaj se mi pa šef moje partije petelini, kako je prišel na svojo pobudo, in to v torek zvečer!«

Ogorčeni vaščani

Podprla jo je soseda v »štabu«, ki pa je želela ostati »krajanka«. Da ima tehtne vzroke, je dejala in nadaljevala:

»V nedeljo zvečer smo se zbrali v kulturnem domu. Čeprav je skozi prerešetano streho curljalo, je bil nabit. Vaščani so terjali pomoč v materialu in strogo obsodili vrhniško komunalno zaradi elektrike in vode. Ogorčeni so bili zaradi nerazumevanja občine. Kako se lahko organiziraš, so dokazali v Logatcu, in podobne zahteve so postavili tudi do naše občine.«

Erika je povedala, da so šli

s tem na Vrhniko. Slišali so, da so Bevke res najbolj prizadete, da zaslužijo prioriteto in jo bodo tudi dobile, da bo z materialom tako, kot je že povedala... »Krajani so čakali v kulturnem domu, povedali smo, kar smo zvedeli – in se jim nehote zlagali. Nič ni bilo iz obljub.«

Material le za gotovino

»Tudi jaz sem ljudem obljubljal,« je pomagal Lojze Bolčina, iz štaba civilne zaščite vrhniške občine. »Materiala za popravila pa ni bilo in kar je bilo, je bilo izključno za gotovino. Dandanašnji pa težko najdeš ljudi, ki imajo doma desetine milijonov. Politika v občini se je angažirala šele po omenjenem nastopu na radiu. Z nastopom se sicer ne strinjam popolnoma, lahko pa ga podprem 90-odstotno.«

Krajanov se je zbiralo vse več. Vse hujše besede so padale. O žejni živini, odtajanih skrinjah, o agregatih, ki bi marsikaj rešili, če bi jih dobili pravi čas, o Jožetu Prvinšku, šefu oddelka za SLO na Vrhniko, ki so ga videli le toliko, da je ljudi še bolj razbesnel:

»Ko smo potrebovali pomoč, ni bilo skoraj nikogar. Zdaj pa ta Prvinšek špancirajo v vasi in nas prešteva, popisuje, koliko nas je na strehah – po treh neprespanih nočeh, po rokah, razsekanih od opeke, po vseh danih, a prelomljenih obljubah, kot da moramo biti noč in dan na strehi. Kot da ni treba poskrbeti za živino...«

Občina ni fige vredna

Taka občina ni fige vredna, pasti bi morala, so benti. Ko so na Zaplano vozili tovornjaki opeke, smo slišali, da je šel pač zasebnik v Novo mesto in poskrbel. Saj je prav, da je. Toda ali je to res edini način? Tu so stare kmetije, stari ljudje, naj letajo v Novo mesto, naj begajo po Vrhniko za opeko in navsezadnje, od kod jim denar? Pri vsem tem pa se zdaj, proti koncu, grejo paznike! Cele hiše so šle, nekatero do tal, naj zdaj pride dež, mi pa še vedno brez opeke. Ja, prešteti pa znajo,« se je razkuril tudi Boris Glavač. »Edino kar na tej občini znajo, je vzeti davek. Saj tole, kako so se izkazali ob nesreči v Bevkah, je le pika na i.«

Vas še vre, tako in drugače. Predvsem delovno. Obljublajo pa, da bodo takoj po tem, ko bodo vse spravili v red, sklicali zbor krajanov – ne zavidamo predstavnikom občine, ki se ga bodo udeležili.

Ciril Brajer

LIPE SVEDER: SPRAVILO

